Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-hээ гарана | № 17 (15640) | 1981 оной январиин 21, среда | Сэн 2 мүнгэн.

КПСС-эй XXVI съездые угтуулан

Хяагтын ээрэлгэ-нэхэлтын фабрикада дүрбэн машина дээрэ хүдэлдэг Тамара Степановна Сиротина ажалай шэнэ амжалтануудаар КПСС-эй XXVI съездые угтаха юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Т. С. Сиротина.

Н. ДРИГЕНОВЭЙ фото.

Улаан-Үдын Ленинскэ комсомолой 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ прибор бүтээлгын заводой коллективэй 1981 оной

СОЦИАЛИС УЯЛГАНУУД

Түрэл Коммунис партиингаа XXV съездын болон КПСС-эй ЦК-гай удаадахи Пленумүүдэй түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, Улаан-Үдын прибор бүтээлгын заводой коллектив арбадахи табан жэлые амжалта түгэс дүүргэһэн байна. Тиин КПСС-эй ээлжээтэ XXVI съездые ажалай шэнэ амжалтануудаар угтахые оролдон, тус заводой коллектив 1981 ондо иимэ социалис уялгануудые абаба:

Үйлэдбэриин хэмжээе дээшэлүүлхэ, продукци бүтээхэ түсэбөө 1981 оной декабриин 30-да дүүргэжэ, түсэбһөө гадуур 160 мянган түхэригэй продукци бүтээхэ. Тэрэ тоодо съездын нээгдэхэ үдэр болотор 30 мянган түхэригэй продукци үйлэдбэрилэн гаргаха. Арадай үргэн хэрэглэмжын Гүрэнэй шанарай тэмдэгтэй эд бараа гаргалгые 23 процентээр дээшэлүүлжэ, 3 зүйлэй шэнэ продукци үйлэдбэрилдэг болохо.

Үйлэдбэриие инженернэ талаар хангаха, үйлэдбэриин ашаг үрые ба хүдэлмэриин шанарые дээшэлүүлхэ комплексно түсэб бэелүүлһэнэй ашаар, бригадна гуримаар олон станок дээрэ хүдэлхэ үүсхэл дэмжэн дэлгэрүүлжэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэбөө 9 процентээр үлүүлэн дүүргэхэ. Тэрэнэй ашаар 230 хүдэлмэришэдые (условноор) ажалhаа сүлөөлхэ, гол үйлэдбэриин ажалай оньhожоруулгые 51 процентдэ хүргэхэ. Тэрэнэй түлөө 12 агрегат ба тусхай станогуудые хүдэлгэхэ, 20 зүйлэй детальнуудые программаар хүдэлгэгдэдэг станогууд дээрэ бүтээдэг болохо.

Хүдэлмэришэдэйнгөө 26,1 процентын мэргэжэл дээшэлүүлжэ, хоёрдохи мэргэжэлдэ hургаха.

Зургаан зүйлэй шэнэ продукци гаргадаг болохо.

Технологическа шэнэ ажал хэрэг нэбтэрүүлhэнэй, материальна эдүүдые гамтайгаар гаргашалhанай ашаар 30 мянган түхэриг мүнгэ, 250 мянган киловатт-час электрын элшэ хүсэ, 1 миллион гекалори дулаа алмаха.

Коллективэйнгээ социальна хүгжэлтын түсэбые бэелүүлэн, «Восточный» посёлогто 60 квартиратай гэр ашаглалгада үгэхэ. Хамhабариингаа ажахын гахайнуудай тоое 800-да хүргэжэ, заводойнгоо столоводо 400 центнер мяха оруулха.

Хүдөө ажахыда хабарай тарилгын, үбhэ, таряа хуряалгын болон түл абалгын үедэ шефскэ туhаламжаяа үргэдхэхэ. Бүхыдөө 40 мянган түхэригэй барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хүдөө нютагуудта хэхэ.

Һалбариингаа предприятинуудтай социалис мүрысөөгөө саашадань үргэлжэлүүлхэ.

Эдэ социалис уялганууд заводой коллективэй партийно-ажахын эдэбхитэдэй суглаан дээрэ зүбшэгдэн хэлсэгдэжэ баталагдаба.

АБЬЯАС ТҮГЭС

«Оньhон техникэдэ — үндэр үндэр бүтээсэ» гэhэн уряа доро 11-дэхи комсомольско отрядай коллектив мүрысэжэ, hүүлэй үеын муу бэшэ үрэ дүнгүүдые түйлана. Хойто-Муяын зүүн порталhаа транспортно - дренажна штольни малталга дээрэ партиин ээлжээтэ съездын хүндэлэлдэ социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Залуу проходчик Анатолий Ивановой хүтэлбэрилдэг бригадын коллектив газар малтадаг «Робинс» түхэлэй комплексые шадамар бэрхээр ашаглажа, hарадаа 150 метр транспортно-дренажна штольни малтаха даабаряа 170—175 метртэ хүргэнэ.

—Бидэ арга боломжоёо сүм хэрэглэжэ шадаа hаа, hарадаа 220 метр штольни малтаха шадалтайбди, — гэжэ залуу бригадир мэдүүлнэ. Тус бригадын проходчигууд байгаалиин олон бэрхэшээлнүүдые зоримгойгоор дабан, хурдан түргэнөөр урагшаа дабшана. Эдэнэр эгээл үндэр бүтээсэ түйлажа, КПСС-эй XXVI съездые нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө тэмсэнэ.

К. ЖАМЬЯНОВ.

ДОЛООН МИЛЛИОНООР...

Бэшүүрэй районой хүн зоной ажаhуудалай хэрэглэмжэ хангалгын комбинадай коллектив КПСС-эй XXVI съездые нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө социалис мүрысөөндэ оролсоод, дээшэлүүлэгдэhэн уялгануудые абаhан байгаа. Тэдэнэр арбадахи табан жэлэйнгээ түсэб болзорhоонь урид дүүргэхэhээ гадна, 1980 оной түсэбые 7 миллион түхэригөөр үлүүлhэн байна.

Бүхыдөө 23 хүн 1981 оной февраль hарын тоосоогоор ажаллажа байнхай. Оёдолшод М. Е. Калёных, З. М. Родионова, Д. Н. Казакова болон бусад тэдэнэй тоодо оролсоно. Социалис мүрысөөнэй дэлисэ мүнөө улам үргэдэжэ байнхай.

Манай корр.

МҮРЫСЭНЭБДИ: БУРЯАД, ШЭТЭ, ЯХАД

1980 ОНОЙ СОЦИАЛИС МҮРЫСӨӨНЭЙ ДҮНГҮҮД

	Түсэбэй дүүргэлтэ (проц.)		
	Буряадай АССР	Яхадай АССР	Шэтын область
ПРОМЫШЛЕННОСТЬ			
Продукци худалдалга	100,9	103	100.5
Ажалай бүтээсэ	98.5	102	98
Промышленна предприятинуудай соо бүхыдөө	177	133	199
Продукци худалдаха түсэбөө дүүргээгүйшүүл	19	—	24
...энь ниитэ тоодо процентээр	11	—	12
ХҮДӨӨ АЖАХЫ			
Мал ажалай гол продуктнуудые бэлэдхэлгэ			
Мал ба шубуун	70	101	66
Һүн	77	101	85
Үндэгэн (нэмэлтэ даабари оруулалсан)	104	97	100.5
Ноохон	83	—	89
Таряан ажалай гол продуктнуудые бэлэдхэлгэ			
...роохо	2	—	17
Картаабха	38	50	114
Овощ	52	107	64
КАПИТАЛЬНА БАРИЛГА			
Гүрэнэй капитальна hомололгоор ашаглалгада оруулагдаhан гол фонднууд	80	108	73
Гүрэнэй капитальна hомололго бүхыдөө	99,0	99,4	89
Тэрэ тоодо: Барилга-хабсаралгын хүдэлмэри	97	97	85
Һургуулинуудые барилгын капитальна hомололго	56	80	68
Һургуулида ороодүй хүүгэдэй эмхи зургаануудай барилгын капитальна hомололго	76	78	66
Больница болон поликлиникэнүүдые барилгын капитальна hомололго	67	86,5	94
Гэр байрануудые ашаглалгада оруулалга	75	103	59
Өөhэдын хүсөөр хэhэн подрядна хүдэлмэриин хэмжээн	95	98	82
ХҮН ЗОНОЙ АЖАҺУУДАЛ ХАНГАЛГА			
Хангалгын ниитэ хэмжээн	100	101	100,2
ХУДАЛДАА НАЙМААН			
Гүрэнэй ба кооперативна худалдаа наймаанай ниитэ хэмжээн	100,8	101	101

Буряадай АССР-эй Статистическэ управлени.

БАРИЛГАШАНАЙ ОРОЛДОЛГО

Сэлэнгын барилга-хабсаралгын 8-дахи управлениин В. П. Янбуровай даадаг комплексно бригада ажалдаа эрхим үрэ дүнгүүдые түйладагаараа олондо мэдээжэ болонхой. Үнгэрhэн табан жэлдэ тус бригадын гэшүүд залуушуулай хамтын хоёр байра бариhан юм. Мүнөө тэдэ Кабанскын районой Селенгинск посёлогто соёлой байшан барина.

Раиса Петровна Молчанова барилга дээрэ 20 гаран жэл соо хүдэлнэ. Тэрэ халаан, hара бүхэнэйнгөө даабари саг үргэлжэ 120—130 процент дүүргэдэг заншалтай. Шэн габьяата ажалайнгаа түлөө нүхэр Молчанова Ажалай Алдар Солын III шатын орденоор, «В. И. Ленинэй түрэhөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлдэ. Шэн габьяата ажалай түлөө» медаляар шагнагдаа.

Барилга-хабсаралгын 8-дахи управлениин эрхим шулуушан Раиса Петровна Молчанова «Арбадахи табан жэлэй ударник» гэhэн тэмдэгээр шагнагдаба.

М. ОЧИРОВ.

АЖАЛШАДАЙ ЭДЭБХИ УЛАМ БАДАРНА

Съездын урда тээхи габшагай ажалай вахтын үдэр бүхэн шэнэ амжалта түйлалтанууд тухай мэдээсэлнүүдые асарна. Тэрээндэ хабаадагшадай олонхид ажалай үндэр бүтээсэ түйлана. Партиин түсэбүүдые бэелүүлхын түлөө тэмсэжэ, Гол шэглэлнүүдэй проект дотор заагдаhан арга нөөсэнүүдые коллективүүд улам үргэнөөр хэрэглэнэ. ТАСС-ай корреспондентнүүд иигэжэ мэдээсэнэ:

РСФСР-эй Верховно Соведэй депутат токарь В. Ясиновский, ниислэл хотын Ленинградска районно Соведэй депутат электро-хабсаргагша К. Кружкова гэгшэд **Москвагай машина бүтээлгын «Авангард» заводто** дэлгэрhэн мүрысөөнэй манлайда ябана. Съездын урда тээхи ажалай вахтада жагсан, эдэнэр габшагайгаар хүдэлжэ, нэгэдэхи кварталай түсэбые съездын нээгдэтэр дүүргэхые сугтаа хүдэлдэг нүхэдөө уряалба. Түрүү хүдэлмэришэд эршэмтэйгээр ажаллажа, неделиингээ даабариие дүрбэн хоног соо дүүргэнэ. Коллектив дотор эдэнэй уряае халуунаар дэмжээ. Үшөө хэдэн зуугаад эрэгтэй, эмэгтэй хүдэлмэришэд хоёр hарынгаа даабариие съезд болотор дүүргэхые уялгалба.

Саратовска подшипнигай заводто роторно технологическа лининүүд хүдэлжэ эхилээ. Эдэ бүгэдэ үйлэдбэриие үргэлжэ дээрэнь оньhожоруулха арга олгобо. «Жигули» болон «Волга» түхэлэй автомобильнуудай орёо нарин подшипнигууд эндэ гаргагдана.

Вахшска азотнотукова заводой коллектив үгэдөө хүрэжэ, КПСС-эй XXVI съездын хүндэлэлдэ абаhан уялгануудаар хараалагдаhанай ёhоор, хлопогой полинуудые карбамидно-формальдегиднэ үтэгжүүлгэнүүдые үйлэдбэрилгээ болзорhоонь урид дүүргэбэ. Туршалгын үедэ эдэ үтэгжүүлгэнүүд hайн талаяа харуулаа. Гол шухала юумэниинь юуб гэхэдэ, эдэнэр газарай хүрьhэн соо удаан хайлажа шэнгэдэг байна. Иигэжэ удаан саг соо ургамалнуудта нэмэлтэ тэжээл оруулагдана бшуу.

Петровскиин нэрэмжэтэ саахарай комбинадай коллектив Кировоградска үйлэдбэриин-аграрна нэгэдэлэй предприятинуудай дунда свекло буйлуулан болбосоруулха үйлэдбэриин хүсэнүүдые хэрэглэлгэдэ эгээл үндэр бүтээсэ түйлаба. Бүхы халаанууд үдэр бүри түсэбhөө гадуур продукци гаргана. Ямполиинхидой дүй дүршэлөөр эдэнэр hайн шанартай түүхэй эд эльгээдэг ажахынуудтай сэхэ холбоо барисаа тогтооно.

Литвагай ниислэл хотоhоо мэдээсэл оробо. Мүрысөөндэ түрүүлжэ ябагшадые **республикын оперо, баледэй академическэ театрта** табигдаhан зүжэгүүдые харахыень уриха гээшэ эндэ заншалта болонхой. Энэ удаада Варенска районой «Мяркине» колхозой түлөөлэгшэд хүндэтэ айлшад болоно, театрай коллективэй табиhан зүжэгые hонирхон хараhан байха юм.

Жэлэй эрхим бэрхэ залуу артистнуудые элирүүлдэг жюридэ колхознигууд ородог юм. Ажахын шангууд эдэнэртэ барюулагдадаг. Онсо шалгарhан таряашад намар бүхэндэ театрай шангуудта хүртэжэ, түлөөhэгүйгөөр зүжэгүүдые хараха эрхэ олодог байна. Нёдондо жэл театр шефскэ хүдэлмэри ябуулха уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргээ hэн.

(ТАСС).

ЗАЛУУШУУЛ БОЛОН СТУДЕНТНЭРЭЙ БҮХЭДЭЛХЭЙН ХУРАЛДААН

ХЕЛЬСИНКИ. (ТАСС). Эб найрамдалай, шахардуу байдал hулаpуулхын, буу зэбсэг хуряахын түлөө залуушуул болон студентнэрэй бүхэдэлхэйн хуралдаан январиин 19-дэ эндэхи «Финлянди» гэжэ ордон соо нээгдэбэ. Бүхы түбинүүдэй зуугаад ороной залуушуул болон студентнэрэй эмхинүүдэй 500 гаран түлөөлэгшэд, тэрэ тоодо совет залуушуулай делегаци политическэ ба үзэл сурталай элдэб хараа шэглэлтэй залуушуулай түлөөлэгшэдэй энэ үргэн ехэ уулзалгада хабаадана. Бүмбэрсэг дэлхэйн залуу үетэнэй түлөөлэгшэд бүхы хүн түрэлтэнэй зүрхэ сэдьхэлые хүдэлгэжэ байhан мүнөө үеын эгээн шухала асуудалнуудые, нэн түрүүн эб найрамдал хангахын түлөө, сэрэгэй аюул сарахын түлөө тэмсэлэй асуудалнуудые зүбшэн хэлсэнэ.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежневэй эльгээhэн амаршалга хуралдаанда хабаадагшадай зүрхэ сэдьхэлые гүнзэгы ехээр хүдэлгэбэ. Буу зэбсэг бүтээн гаргалгые болюулхын түлөө, зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хуряахын түлөө, эб найрамдал, уласхоорондын аюулгүй байдал бэхижүүлхын түлөө эб найрамдалда дуратай хүсэнүүдэй хүдэлөөндэ дэлхэйн залуушуул болон студентнэрэй хабаадалсалгые эдэбхижүүлхэ хэрэгтэ амжалта түйлахыень тэрэ эдэнэртэ хүсэhэн байгаа.

Буу зэбсэгүүдые үрдилдэн бүтээлгэ арбан жэлэй урда тээ эхилhэн шахардуу байдал hулаpуулгада ехэ аюул тохёолдуулна гэжэ Финляндиин президент У. К. Кекконен хуралдаанда эльгээhэн амаршалга соогоо тэмдэглэбэ. Иимэ хүгжэлтэ нэгэшье арадай национальна аша туhада харюусажа, аюулгүй байдал хангажа шадахагүй байна.

«Эб найрамдалай, шахардуу байдал hулаpуулхын, буу зэбсэг хуряахын түлөө залуушуул болон студентнэрэй бүхэдэлхэйн хуралдаан ерээдүйгөө хангахын аша туhада залуу үетэнэй ажал ябуулгые саашадань эдэбхижүүлхын тула шухала нүхэсэл болохо юм» гээд найдажа байhанаа У. Кекконен мэдүүлээ.

«Уласхоорондын байдалые hайжаруулхын, бата эб найрамдал хангахын тула бидэнэрhээ дулдыдаhан бүхы юумэ хэхын тула мүнөөнэй эрхэ байдалда нэгэдэлээ улам бэхижүүлхэ гээшэ харюусалгатай, шухала удха шанартай гэжэ ойлгонобди», —гээд Финляндиин залуушуулай эмхинүүдэй национальна комитедэй (СНТ) түрүүлэгшэ Эса Хярмяля дээдэ хуралдаае нээхэдээ тэмдэглэбэ. Шахардуу байдалые политическэ ба сэрэгэй талаар hулаpуулга, буу зэбсэгүүдые үрдилдэн бүтээн гаргалгын социально-экономическа хойшолонгууд, тэрэниие бүтээн гаргалгые хизаарлаха хэмжээ ябуулганууд, буу зэбсэгүүдээ бүгэдэ ниитээрээ хүсэд дүүрэнээр хуряалга—эдэ бүхы шухала асуудалнууд хуралдаанда хабаадагшадай гол анхаралда табигдаха юм гэжэ тэрэ хэлээ.

Залуушуул болон студентнэрэй табяад эмхиие түлөөлдэг Финляндиин залуушуулай эмхинүүдэй национальна комитедэй хүтэлбэри доро, дэлхэйн түрүү үзэлтэй залуушуулай хүдэлөөнэй үргэн ехэ дэмжэлгэтэйгээр хуралдаанда бэлэдхэл бүхы орон доторнай болоhон байгаа. Уласхоорондын байдалай орёо түбэгтэй боложо байгаашье hаань, залуушуул шахардуу байдал hулаpуулхын, буу зэбсэгүүдые хуряахын, аюулгүй байдал хангахын, социальна хүгжэлтэ дэбжэлтын түлөө урдынхидал мэтэ залан сэхээр тэмсэнэ гэжэ бэлэдхэлэй үедэ тэмдэглэгдэhэн байха юм. Дэлхэйн залуу үетэнэй түлөөлэгшэд эб найрамдал хангахын, шахардуу байдал hулаpуулхын, буу зэбсэгүүдые хуряахын түлөө тэмсэлдэ залуушуул болон студентнэрэй хүдэлөөнэй бүхы отрядуудай хамтын ябуулгануудые эдэбхижүүлхэ, 80-яад онуудые эб найрамдал болон уласхоорондын аюулгүй байдалые саашадань бэхижүүлгын арбан жэл болгохын тула тодорхой хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхэ шухала гэжэ дэлхэйн залуу үетэнэй түлөөлэгшэд зааба.

«Ажабайдалай аша туhада буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые зогсооха!» гэhэн уряа хуралдаанай адресаар дамжуулагдаhан байгаа. Уулзалгада бэлэдхэлэй үедэ Финляндида 130 мянга гаран хүн тэрээн доро гараа табиhан байна.

Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациин үмэнэhөө — буу зэбсэгүүдые хуряаха талаар ООН-ой комиссиин түлөөлэгшэ Ингрид Лехманн, Финляндиин правительствын үмэнэhөө — ороной гадаадын хэрэгүүдэй министр П. Вяюрюнен гэгшэд үгэ хэлэжэ, хуралдаанда хабаадагшадые амаршалба.

ТАБАН ЖЭЛ БА НИИТЫН ЭРДЭМ НАУКА

КПСС-эй XXV болон XXVI съезднүүдэй хоорондохи үе соо совет ниитын эрдэмэй түйлалтанууд гэhэн темэтэй выставкэ январиин 19-дэ Москвада, СССР-эй Наукануудай академиин Ниитын эрдэмэй талаар научна мэдээсэлэй институдта нээгдэбэ. Эндэ табигдаhан юhэн зуугаад ном hудар хүгжэлтэ түгэс социализмын экономическа, ниитын-политическэ асуудалнуудые шэнжэлгэдэ, социалис хани харилсаае, уласхоорондын холбоо барисаае бэхижүүлгэдэ, мүнөө үеын үзэл сурталай тэмсэлдэ совет эрдэмтэдэй ехэ хубитаяа оруулжа байhые элирхэйлэн харуулна.

Выставкэ В. И. Ленинэй зохёолнуудай шэнэ хэблэлгэнүүдээр, Л. И. Брежневэй зохёолнуудаар нээгдэнэ. Коммунизмын материально-техническэ бааза байгуулгын, дэлхэйн экономическа хүгжэлтын элдэб асуудалнуудта экономистнуудай шэнжэлгэнүүд зорюулагданхай. «Советскэ Союзай Коммунис партиин түүхэ», «Бүхэдэлхэйн түүхэ», «СССР-эй түүхэ» гэхэ мэтын олон ботиhоо бүридэhэн гүнзэгы удхатай зохёолнууд КПСС-эй XXVI съездэ совет общество шэнжэлэгшэдэй зохёохы ажалай тоосоон болоно.

(ТАСС).

Малай үбэжэлгэ— шанга шалгалта

ХОЛЫН ҮБЭЛЖӨӨНДЭ

Елэгэр хүхэ мүльhөөр хушагдаhан Жаханаа голые үгсэхэдэ, нэгэ хэды болоод лэ, малай үбэлжөөнүүд дайралдана. Голой хоёр захаар үлхэлдэhэн үндэр ууланаудай хормойгоор үхэрнүүдэй хагданда бэлшэжэ ябахань харагдана. Үбэлэй хүйтэнэй хүсэндөө оробошье hаань, эндэ хэзээ хэзээнэйхиhээ саhан бага, жабаршьегүй, намдуу дулаахан байба.

— Бүхэли үбэлдөө иигээд байбал, малшадта угаа зохид hааб даа,—гэжэ ашаанай томо машинын кабина соо намтай зэргэлээд hууhан Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ В. Л. Арданов hанаhанаа хэлэбэ. — Гэнтэ ехэ саhанай оробол, бэрхэтэй даа. Манай колхозой бүхы газар дээрэ бүри октябрь hарын арбаадаар үбдэгтэ хүрэмэ саhан орожорхёо. Хоёрдохи жэлээ иигэжэ саhанда дарагдабабди. Үбhэ тэжээлэй дутамаг хадань нэгэ хэдэн гүүртэ малаа энэ хүршэ «Коммунизм» колхозой бэлшээридэ асараабди. Эндэ нёдондонойхи шэнги ехэ саhан оронгүй, ээлэбэ гээшэ.

Түрүүлэгшын hанаагаа зобохоньшье зүб. Нёдондо бүхы Аха нютагаар hая нааша үзэгдөөгүй ехэ саhан орожо, адууhа малда тон хэсүү байhан юм. Урдань саhа багатай жэлнүүдтэ бүхы малынь хагданда бэлшээд, ямаршьегүй ондо ородог бэлэй. Тэжээл элбэгээр бэлэдхэхэшье арга эндэ бии. Теэд тэрэниие бэелүүлхын тула ехэ техникэ, үтэгжүүлгэ, олон жэлэй ногооной үрэhэн хэрэгтэй. hөөг бургааhанда, намаг налхида дарагдаhан газараа улаан гараараа элдүүрилжэ, үбhэ, зеленко элбэгээр ургуулхань бэрхэтэй. Тиигэбэшье ойрын жэлнүүдтэ энэ асуудалые шиидхэхэ шухала зорилготой байhанаа түрүүлэгшэ мэдүүлбэ.

Гэнтэ елэгэр hайхан мүльhэн сүмэржэ, кабина хүрэтэрөө уhан соо орошобобди. Теэд бүхы гурбан голоороо зүдхэдэг машинамнай тэрээндэ бирагданагүй, хүндөөр хиинан гараад, замаа үргэлжэлүүлбэбди. Нилээд удаахан ябажа, малай нэгэ үбэлжөөндэ хүрэжэ ерэгдэбэ. Тэндэ хүнүүдшье абаhаар харагдабагүй. Малай хорёо соо нэгэ хэдэн шэб шэнэ хобтонуудые машина дээрэhээ буулгаад, үхэрнүүдэйнь бэлшэжэ ябаhан газар тээшэ ошобобди. Эздынь эндэшье үгы байба. Хайшаа ябашоо гээшэб гэжэ гайхалданабди. Машинааршье дохёо үгөөд үзэнэбди. Хэншье үгы.

«Коммунизм» колхозой малшадай гэртэ ороод, энэ тэрэ юумэ хөөрэлдэн hуунабди. Тэдэнэр ядаралда ороhон хүршэнэртээ сугтаа байhан тухайгаа хөөрэбэд. Малайнгаа зарим байрыешье үгөө. Иигэжэ эбтэй hайхан, хани халуун холбоотойгоор хүршэнэр ажаллажа байhан байба. Юрэдөө, хэн нэгэнэйнгээ бэрхэшээлдэ ороходо, гараа hарбайха, туhа хүргэхэ hайхан заншал эндэхи нютагай зондо бии байhаниинь тон hайшаалтай. «Бидэ хэзээдэшье бэе бэедээ туhалха ёhотойбди. Бэлшээриеэ хайрлаад, хара амияа хараад hуубалнай, хүршэнэрэймнай мал хохидолдо орохо, гүрэндэ ехэ гарза болохо бшуу. Булта нэгэл ехэ хэрэг бүтээжэ байhан хойноо бэе бэеэ харалсаха, хамгаалалсаха ёhотойбди», — гэжэ «Коммунизм» колхозой түрүү малшадай нэгэн Түмэр Габанов хэлэжэ байгаа hэн.

Иигэжэ hуутарнай, малшадай нэгэн сонхоороо хараад:

— Өө, танай хүбүүд ерэбэл. Жаханаа өөдэ hайн эдеэлсэтэй бэлшээри бэдэржэ ошоо байна, — гэжэ түрүүлэгшэдэнь хэлэбэ.

Уданшьегүй үүдэн нээгдээд, бата хүдэр бэетэй, дундууршаг наhанай хоёр малшан орожо ерэбэ. Түрүүлэгшэ hууриhаа түргэхэн бодоод, гарнуудыень барин, мэндэшэлхэ зуураа, ажабайдалаарнь, ажалаарнь hонирхобо. Малшадшье түрүүлэгшээ харахадаа хүхилдэшэнэд, байра байдалаа дууhан хөөрэбэд.

Ардан Лопсонович Иванов Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүү малшадай нэгэн юм. Тэрэ республикын габьяата малшанай нэрэ зэргэтэй. Тэрээнтэй суг үнинэй малшан Спиридон Дымшеевич Бамбагаев өөрынгөө гүүртые ниилүүлээд, хамта адуулжа байhан тухайгаа мэдүүлбэ.

Иимэ ажалша бүхэриг, ямаршье бэрхэшээлhээ сухарихагүй хүнүүдтэ малаа найдаhандаа түрүүлэгшэнь баяртай байгаа hэн. Нёдондо жэлэй хүшэр үбэлжэлгын үедэ эдэнэр хаба шадалаараа ажаллажа, гарасалдаhан юм. Мүнөөшье гэр бүлэhөө хэдэн арбаад модо холо ерээд, даажа байhан hүрэгөө нэгэшье толгой хороонгүйгөөр, тобир тарганаар ондо оруулха гэжэ эрмэлзэжэ ябаhаниинь hайшаалтай.

— Бидэ хальмаг үүлтэрэй 151 хашараг харууhалжа байнабди. Ноябрь hарын hүүл багаар иишэ туужа асараа hэмди. Март болотор эндэ байха хабди. Гансал саhан бү ороhой, — гэжэ Ардан Лопсонович hанаагаа зобонгёор хөөрэбэ.

Түрүүлэгшэ малшадай хэрэглэмжые hуража абаад, гараха дээрээ иигэжэ хэлэбэ:

— Мүнөөдэр үбhэ тээhэн машинанууд ерэхэ. Зеленкошье асаржа буулгахабди. Үглөө, нүгөөдэрhөө холимог тэжээл асархыень машинануудаа Хүгтүүг ябуулхабди. Манай колхоздо 70 тонно иимэ тэжээл үгтэнхэй. Тэрээнhээ тандашье хүртэхэ байха. Гансал, hайнаар лэ хүдэлыт даа, хүбүүд.

Газаа гараха дамнай, кузоваараа дүүрэн үбhэ тээhэн «ЗИЛ-157» түхэлэй хоёр машина хүнхинэлдэн ерэжэ ябаба. Малшадай шарай гансата хүхюун болоодхёо hэн. Бидэнэр малшадай хүшэр хүндэ ажалдаа амжалтатай, урма зоригтой ябахыень хүсөөд, гэдэргээ бусаа hэмди.

В. ТУЛАЕВ,
манай корр.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: «Коммунизм» колхозой түрүү малшан Т. Б. Габанов; Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой малшад А. Л. Иванов (баруун гарhаа), С. Д. Бамбагаев гэгшэд бэлшээри дээрэ.

Авторай фото.

ПАРТИИН ХАРАА ТҮСЭБ — БҮГЭДЭ АРАДАЙ ХЭРЭГ

КПСС-эй ЦК-гай проект зүбшэн хэлсэнэбди

дые дүүргэлгын үедэ бэелүүлэгдэhэн эдэ мэтын хэмжээ ябуулганууд удха шанар сэгнэшэгүй ехэ. Эдэнэй ашаар лэ бүхы залуушуулые дунда hуралсалда хабаадуулха арга олдоhон байна ха юм.

Энэ талаhаа абажа харабал, Улаан-Үдэдэ, Баргажанай, Бэшүүрэй, Загарайн, Мухар-Шэбэрэй, Хоринэй районуудта горитой амжалтанууд туйлагдаа. Эдэ нютагуудта найман класс дүүргэhэн бүхы үхибүүд үдэрэй гү,

ГЭГЭЭРЭЛШЭДЭЙ ГОЛ ЗОРИЛГО

«1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд» тухай КПСС-эй ЦК-гай проектые республикын гэгээрэлшэд үгаа hонирхон уншаад, мүнөө коллектив бүхэндэ энээниие шудалжа байна. Оронойнгоо экономическа болон социальна хүгжэлтын саашанхи замуудые хараалhан тус документ соо арадай гэгээрэлэй болон педагогическа коллективүүдэй үмэнэ табигдаhан зорилгонууд тушаа хэлэгдэhэн мүрнүүд гэгээрэлшэд хүдэлмэрилэгшэдэй онсохондые татаhаниинь эли ааб даа.

КПСС-эй ЦК-гай проектые зүбшэн хэлсэжэ зуураа, «Юрэнхы эрдэмэй hургуулиин hурагшадай hуралсал, хүмүүжүүлгэ болон ажалда бэлдэлгые саашадань наринжуулан hайжаруулха тухай» КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй 1977 оной декабрь hарада баталан абаhан тогтоолые хэр зэргээр бэелүүлэгдэжэ байhые шалгаха. hүүлэй жэлнүүдтэ, илангаа 1978, 1979 онуудта республика болон 7934 хүнэй hууритай hургуулинууд, дүн хамта 3630 хүнэй hууритай саадууд баригдаа. Тиихэдэ 1980 ондо 3494 хүнэй hууритай hургуули, 1420 үхибүүнэй hууритай саад баригдажа, ашаглалтада үгтөө гээшэ.

hургуулинуудай баригдахада, республикын hурагшадай олонхид нэгэ ээлжээндэ hураха аргатай болоно бшуу. Республика дотор дунда hургуулинуудай тоо 246 байhанаа 252 болобо. Юрэнхы дээрээ бүхы дунда болон найман жэлэй hургуулинууд кабинетнэ гуримаар хүдэлнэ. Гадна социальна шанартай асуудалнууд шиидхэгдээ гээшэ. hунаагдаhан үдэртэй hургуулинуудта болон группануудта ябадаг hурагшадай тоо жэл бүри олошорно. Жэшээнь, 1970 ондо тэдэнэй тоо 15 мянга байhан hаа, мүнөө 43 мянганда хүрэнхэй. 10000 шахуу hурагшад hургуули шадарай интернадта байдаг, тэдэнэй хахадынь гүрэнэй дүүрэн тэдхэмжэтэй. 1980—1981 онуудай hуралсалай жэлдэ 1—5-дахи классуудай бүхы hурагшад түлөөhэгүй учебнигүүдээр хангагдаа.

hургуули тухай парти, правительствын тогтоолнуу-

али удаашын hуралсалда, ГПТУ болон СПТУ-нуудта, тусхай hургуулинуудта hураха, дунда эрдэм олодог болонхой.

hүүлэй үедэ Буряад оронойн багшанарай зохёохы үүсхэл hургуулинуудай hуралсалда эрхимээр хэрэглэгдэнэ. Тусхай шалгалтын үедэ зохёохы шэглэлтэй хүдэлдэг багшанар методическа анхарал абтажа, арадай гэгээрэлэй хүтэлбэрилэгшэд, «Үүсхэлтэйгээр хүдэлдэг багша» гэhэн нэрэ зэргэ тэдэндэ олгогдоод болонхой. Тэдэнэр hуралсалай программаар хараалагдаhан материалнуудые юрэ бэелүүлхэ бэшэ, харин заажа байhан предмедүүдээ hурагшадта эрхимээр ойлгуулхын, бэрхээр hурадаг hурагшадые олон болгохын тула ниилээгүй оролдолго гаргана. Мүнөө үедэ республикын багшанар КПСС-эй XXVI съездые эрхим ажалаараа угтахын түлөө тэмсэжэ байна.

Хүдөөгэй олон hургуулинуудай материальна бааза нилээн hайжаржа, городой hургуулинуудай хэмжээнhээ дуталдахаа болижо байна гэжэ тэмдэглэхэ. Мүнөө үеын hуралсалай бүхы хэрэгсэлнүүд тэдэ hургуулинуудай багшанарай гарта үгтэнхэй. Тиимэhээ hайнаар хүдэлхэ, hурагшадай мэдэсэ шанарые hайжаруулха бүхы арга хүсэн hургуулида бии болонхой гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй.

«Ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлгын түхэл болон онол аргануудые дунда hургуулида нарижуулан hайжаруулха. Эдиршүүлэй ерээдүйн мэргэжэлые зүбөөр шэлүүлхэ хүдэлмэрие шангадхаха», — гэжэ КПСС-эй ЦК-гай проект соо заагдаhан байна. Эдэ үгэнүүдые уншахадаа, манай республикада юун туйлагдааб, үшөө юун хэгдэхээр бэ гэжэ бидэ шүүжэ үзэхэ ёhотойшье, бодомжолноошье гээшэбди.

Энэ талаhаа абажа харабал, Улаан-Үдын Железнодорожно, Октябрьска районуудай hуралсал-үйлэдбэриин комбинадай, Загарайн районой Шэнэ-Бэрээнэй, Элхиин, Захааминай районой Михайловкын, Сэлэнгын районой Ноёхоной, Юрөөгэй болон бусад hургуулинуудай багшанарай коллективүүд муу бэшэ амжалта туйлана.

Юрэдөө, республика доторнай мүнөө үедэ hуралсал-үйлэдбэриин 6 комбинат, промышленна предприятинуудта 28 цех болон участок hурагшадые ажалдаа дуратайгаар хүмүүжүүлхэ хэрэгые багшанартай хамта эрхилнэ. Юрэнхы эрдэмэй дунда hургуулинуудта машина шудалалгын 105 кабинет, 28 автокласс, hуралсалай 429 мастерской бии болгогдонхой.

Тиихэдэ энэ жэлhээ эхилжэ, ажалай hуралсалай шэнэ программа хүсэндөө орожо захалба. Шэнэ программа юугээрээ илгаатайб? Эгээл шухалань гэхэдэ, hурагшадта практическа шадабари олгохо ба ерээдүйн мэргэжэлдэ дүтэрхыгөөр hургаха гэhэн гол удхань болоно. Мүн баhа hурагшадай, илангаяа ахамад классуудай үйлэдбэриин ажалай саг хоёр дахин ехэ болгогдоо. Жэшээнь, 9—10-дахи классуудта ажалай hуралсалай хэшээл недели соогоо хоёр дахин үнгэргэгдэхэ, дүн хамта 4 час соо болохо юм. Факультативта хараалагдаhан сагуудые ажалай хэшээлдэ нэмэжэ хэрэглэхыень зүбшөөгдөө.

Ажалай болон үйлэдбэриин hуралсалда юундэ иимэ ехэ анхаралай хандуулагдадаг байhаниинь ойлгосотой ааб даа. Оронойнгоо экономикын саашадаа хурдан түргэнөөр хүгжэхэдэ, ажалша залуу гарнууд, hургуулитай, эрхим мэргэжэлтэд олоороо хэрэгтэй болохо байна бшуу. Техническэ мэргэжэлэй училищинуудтай юрэнхы эрдэмэй hургуулинуудые адлидхажа болохогүй юм бэзэ. Гэбэшье юрэнхы эрдэмэй дунда hургуулинууд промышленна предприятинуудта, хүдөө ажахыда хүдэлдэг ажалшадай залуу халаание бэлдэдэг байгаашье, бэлдэхэ аргатайшье ха юм.

Зүгөөр эдиршүүлые ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлхын тула манай республикада бүхы юумэн хэгдэнхэй гэхын аргагүй. Ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлгэ hургуули бүхэндэ өөр өөрынгөө гуримые олоодүй. Алибаа мэргэжэлые гүнзэгыгөөр hурагшадтаа шудалуулхын орондо зарим hургуулинууд урданайхиhаа хубилаадүй, үйлэдбэриин практикумуудай хэмжээнhээ дээшэ гараадүй. Гол дутагдалынь хадаа hуралсалай-материальна үндэhэнэй hула байhанhаа шалтагаална. Гадна мэргэжэнги багшанар дуталдаhаар. Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ БГПИ-гэй юрэнхы-техническэ мэргэжэлэй факультет hургуулинуудай эрилтые hаяын сагта хангажа шадахагүй байна. Харьяата зарим предприятинууд, ажахынууд ерээдүйнгөө халаан тушаа hаналаа табидаггүй байhаар. hургуулинуудта мэргэжэлтэдые, мүнөө үеын станогуудые, трактор болон хүдөө ажахын бусад техникэ үгэжэ туhалха тушаа эрилтэ зарим нютагуудта дүүргэгдэнэгүй. Жэшээнь, Бэшүүрэй районой Бодонгуудай, Сэлэнгын районой Тельманэй нэрэмжэтэ совхозууд, Мухар-Шэбэрэй «Знамя Ленина», Прибайкалиин районой «Прибайкалец», Яруунын районой «Дружба» колхозууд харьяата hургуулинуудтаа техникэ, запчасть, түлишэ-тоhодолгын материал үгэдэггүй. Эдиршүүлые ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлгэдэ, hургуули дүүргээд, хүдөөдэ хүдэлхэеэ үлөөшэдтэ нэрлэглэгшэ ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд тон бага анхарал хандуулна.

Түнхэнэй районой зарим hургуулинуудта хүдөө ажахын болон барилгашадай мэргэжэлнүүдые гүнзэгырүүлэн шудалуулха хэрэг мүнөө хүрэтэр эрхилэгдэнэгүй. hурагшадай үйлэдбэриин бригаданууд hүүлэй үедэ олоор эмхидхэгдэжэ, хүдөө ажахыда горитойхон туhаламжа үзүүлдэг болоо гээд мэдээжэ. Гэбэшье тэдэ бригаданууд амжалтатай hайнаар хүдэлхын тула зохисотой арга боломжо олгогдоногүй. Улаан-Үдын, Хяагтын, Хэжэнгын районуудта ажалай болон амаралтын лагерьнууд мууса баригдана.

Харюусалгаа мэдэрээд, үе сагайнгаа эрилтые hайн ойлгоод, hургуулиин ажалай hуралсалда сэхэ хабаададаг хүтэлбэрилэгшэд орон доторнай, тэрэ тоодо манай республикадашье олон ааб даа. Зүгөөр нютаг бүхэндэ хүтэлбэрилэгшэд адли бэшэ байна бшуу.

Эдэ бүтэдэнhөө уламжалан, «1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд» тухай КПСС-эй ЦК-гай проектын VIII бүлэг соо арадай гэгээрэлые саашадань хүгжөөхэ тухай хэлэгдэhэн хубиин хоёрдохи абзацта, дээрэ харуулагдаhан хэhэгтэ залгуулан, иимэ нэмэлтэ оруулха гэжэ дурадхаха байнаб: «hурагшадые ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлхэ, ерээдүйн мэргэжэлые зүбөөр шэлүүлхэ хэрэгтэ промышленна предприятинуудай, ажахынуудай, партийна эхин организацинуудай үүргые эрид дээшэлүүлхэ».

Иимэ нэмэлтэ оруулаа hаа, ажалаймнай ерээдүйн халаание бэлдэлгын шанарые hайжаруулха хэрэгтэ предприятиин, ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй, партийна организацинуудай харюусалга hураггүй дээшэлхэ hэн.

Ажабайдалда hурагшадые бэлдэхэ, ажалда тэдэниие hургаха гээшэ мүнөө үедэ бидэнэй бэелүүлхэ гол зорилго болоно бшуу.

Ерээдүйн үетэниие коммунис ёhоор хүмүүжүүлгэдэ амжалтануудые туйлан, түрэл партиингаа табиhан шэнэ зорилгонуудые бэелүүлгэдэ эдэбхитэй hайнаар хабаадажа, республикын гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэд КПСС-эй XXVI съездые угтажа байна.

П. БАРДАХАНОВ,
Буряадай АССР-эй гэгээрэлэй министр.

ХОДОДОО ТҮРҮҮ ЗЭРГЭДЭ

Зураглал

Декабриин хүйтэнэй үе hэн. Үглөөгүүр эртэлжэ унтариhаа бодоhон Дулма Жанаевнагай гэр соохиёо өөдэ татажа дүүргээд, хүдэлмэридөө ошохо гэжэ газаашаа гарахадань, огторгойн одо мүшэд үшөөл ялалзаhаар байба. Зайн галаар гэрэлтүүлэгдэhэн мантан комбинат тээшэ олон хүн шэглэнэ. hүниндөө ороhон саhанай хүл доро хахинаха абяан холоhоо дуулдана. Сээжээр дүүрэн амилагдаhан сэбэр агаар, хасарнуудые халта шэмхээд абаhан жабар, юундэшьеб даа, Дулмын түрэhэн нютагые hануулаадхиба.

Дулма Жанаевна хорёод жэлэй саана Суулгаhаа гаража, Онохой тосхондо нютагжабашье, жэл бүхэндэ тоонтодоо ошожо байдаг юм. Тиихэдэ тэрэ унаган нүхэдтэеэ уулзажа, эльгээ даран эхтлалдана, үхибүүн наhанайнгаа үльгэр мэтэ оронhор аяншалhан юм шэнги омог дорюун бусадаг. Мүнөөшье тэрэ түрэл нютагаа hанан: «Ямаршье гоё бэлэй даа үхибүүн наhан, хамаг юумэн нэгэл ондоохоноор, үзэсхэлэн hайханаар харагдаха. Мүнөө Суулгада энэ дахижа hаа гү? Гандашаhан газарнай шииг нойто дуран соогоо шэнгээжэ, ерэхэ жэлдэ баян ургаса үгэhэй даа», — гэжэ бодолгото болон ябаhаар комбинадайнгаа проходнойн үүдэндэ хүрэшэhэн байба.

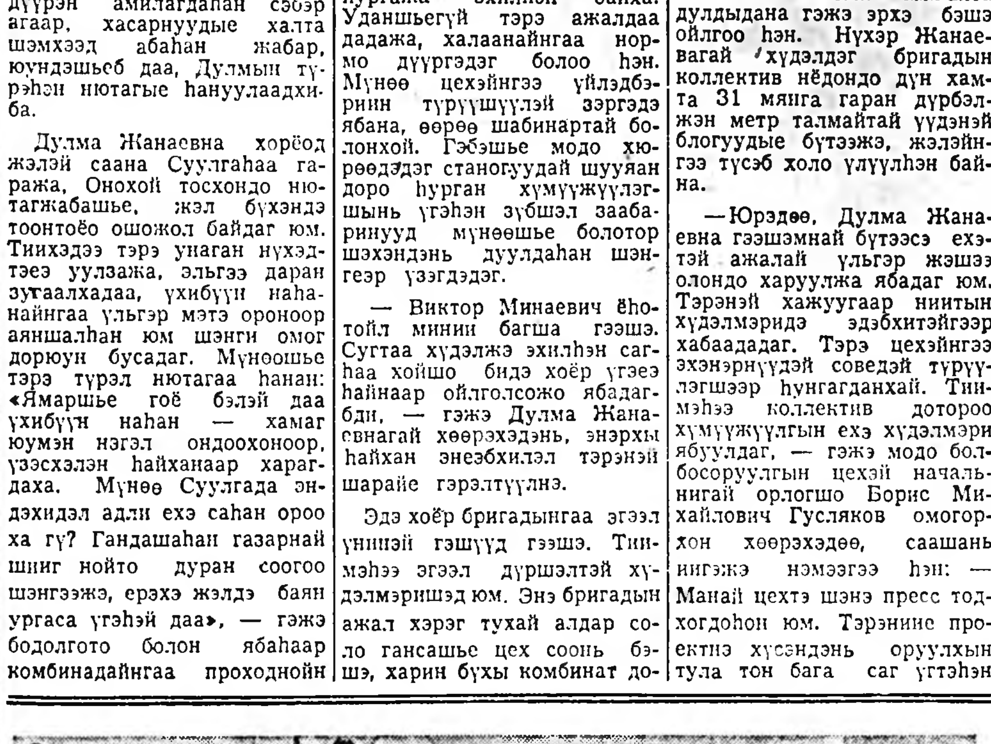
Онохойн модоной комбинат. Дулма Жанаева арбан долоон жэлэй саада тээ энэ томо предприятиин богоhо анха түрүүшынхеэ алхажа, хүдэлмэришэн ангиин зэргэдэ жагсаа бэлэй. Тиихэдэ тэрэ модо болбосоруулгын цехэй Виктор Минаевич Пантелеевэй даадаг бригадада абтажа, хабсаргагшын мэргэжэл шудалжа эхилhэн юм. Гансал эрэшүүл дархан болодог юм гэжэ тиихэдэ hанажа ябаhан Дулма шэнэ хүдэлмэридэ ороходоо, мэгдээдшье абаhан байха. Абаhаар хэхэ гэhэн юумэниинь бүтэжэ үгэхэгүй, hанаhаниинь хүсэлдэхэгүй. Теэд балшар багаhаа ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлэгдэhэн хадаа бэрхэшээлнүүдэй урда сухаряагүй.

Хүдөө нютагта үндын ургаhан басаганай үсэд нэтэрүү зангые ойлгоhон Виктор Минаевич «энэ басаган хойшодоо эрхим хүдэлмэришэн болохо» гэжэ этигээд, тэрэниие мэргэжэлдээ hургажа эхилhэн байха. Уданшьегүй тэрэ ажалдаа дадажа, халаанайнгаа нормо дүүргэдэг болоо hэн. Мүнөө цехэйнгээ үйлэдбэриин түрүүшүүлэй зэргэдэ ябана, өөрөө шабинартай болонхой. Гэбэшье модо хюрөөдэдэг станогуудай шууяан доро hурган хүмүүжүүлэгшынь үгэhэн зүбшэл заабаринуудые [illegible]

тор таранхай. Юуб гэхэдэ, тус бригадада найман хүнэй орондо 6 хүдэлмэришэн ажаллана. Тэдэнэр арбадахи табан жэлэйнгээ түсэбтэ даабаринуудые болзорhоонь холо урид бэелүүлээд, 1982 оной май hарын тоосоогоор ажаллан, шэнэ жэлые угтаа. Бригадынгаа туйлаhан бүхы амжалтада Дулма Жанаева горитой хубитаяа оруулжа байдаг гэхэдэ, алдуу болохогүй.

Хүнтэй хөөрэлдэхэдөө даруу номгон, үгэ бүхэнөө бодомжотойгоор хэлэдэг Дулма Жанаевна хүдэлмэришэн ангиин түрүү нэрэ зэргые дээрэ үргэн ябана. Тэрэ хамаг шэнэ, түрүү юумые үүдхэн дэмжэжэ, эдэбхи үүсхэл ехэтэйгээр ажалладаг хүн. Жэшээлхэдэ, тэрэ «Эрхим шанарай табан жэлдэ — бата найдабарита ажал» гэhэн үүсхэлые цехэйнгээ коллектив сооhоо эгээл түрүүлэн дэмжэжэ, габшагайгаар ажаллажа эхилээ hэн. Бүтээhэн продукциинь түрүүшын шалгалтаар абтадаг болоhон байна. Мүн лэ тэрэнэй үүсхэлээр түрэл бригадань нэгэ нарядаар хүдэлжэ эхилhэн юм. Тиигэжэ бригадынь гэшүүн бүхэнэй ажалhаа хамтын амжалта дулдыдана гэжэ эрхэ бэшэ ойлгоо hэн. Нүхэр Жанаевагай хүдэлдэг бригадын коллектив нёдондо дүн хамта 31 мянга гаран дүрбэлжэн метр талмайтай үүдэнэй блогуудые бүтээжэ, жэлэйнгээ түсэб холо үлүүлhэн байна.

—Юрэдөө, Дулма Жанаевна [illegible]

МАРКСИСТСКО-ЛЕНИНСКЭ hУРАЛСАЛ

hУРАГШАДАЙ hОНИРХОЛ ТАТАН...

(„ТҮХЭРЕЭН СТОЛОЙ“ ДЭРГЭДЭ ПРОПАГАНДИСТНУУДАЙ УУЛЗАЛГАhАА ТЭМДЭГЛЭЛНҮҮД)

Марксизм - ленинизмын гол шухала дүримүүдые хүн бүхэн ойлгожо, эрдэм мэдэсээ, соёл болбосоролоо баяжуулжа, тэдэниие өөhэдынгөө ажал хэрэгтэ зүбөөр, ашаа үрэтэйгөөр хэрэглэжэ шадаха ёhотой. Энэ шухала зорилгые бэелүүлгэдэ политическэ гэгээрэл шиидхэхы үүргэ дүүргэдэг гээшэ.

Мүн коммунис үзэл бодол, партиин шухала документнүүдые хүн зоной дунда дэлгэрүүлхэдэ, үзэл сурталай хүдэлмэрилэгшэд, пропагандистнууд, агитаторнууд ямаршье орёо асуудалнуудые юрын хүн бүхэнэй ойлгохоор, эли тодоор, гүнзэгыгөөр тайлбарилжа шадаха ёhотой.

«Мүнөө шухала асуудалнуудые зохёохы ёhоор бодомжолхын орондо мэдээжэ юумэнүүдые сээжэлдэн дабталга, манай пропагандада ушардаг ёhо тэдыгээр хандалга, юрын шашалдаа дэлгэрүүлгээр дашуурха ябадал, материалнуудай боро бодолой «эээн бусаар» хандалгын шэнжэтэй байлга мүнөө илангаяа тэсэшэгүй», — гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь нүхэр М. А. Суслов үзэл сурталай хүдэлмэрилэгшэдэй бүхэсоюзна зүблөөн дээрэ хэhэн элидхэл соогоо онсо тэмдэглэhэн байна.

hаяхана КПСС-эй Железнодорожно райкомдо энэ районой эрхим пропагандистнууд «түхэреэн столой» дэргэдэ уулзажа хөөрэлдэбэ. «Шагнагшадай hонирхол бадаруулан, политhуралсалай ашаа үрэ дээшэлүүлгэдэ проблемнэ онол арга ямар удха шанартайб» гэhэн асуудалаар хөөрэлдөөндэ хабаадагшад hанамжануудаа хубаалдаhан байна.

Юуб гэхэдэ, hүүлэй үедэ ушаргүй шууяа татаhан проблемнэ онол арга ямар удхатайб гэhэн асуудал олоной анхарал татадаг байна. Дурсагдаhан онол арга бодото дээрээ шэнэ бэшэ, харин хэр угhаа хүн түрэлтэндэ мэдээжэ, танил юм. Бүри эртэ урдын Грециин философ Сократ өөрынгөө hургуулиин шабинартай хэhэн «хөөрэлдөөнүүдтээ» энэ онол арга хэрэглэhэн түүхэтэй.

Хүн бүхэн өөрынгөөшье ажабайдалhаа адлирхуу жэшээнүүдые заабол олохо. Бусадhаа өөрсэ шэнжэтэй, хэзээдэшье hонин үгэ хүүр дэлгэхэ абьяастай хүнүүдтэй хэншье ушарhан байха. Мүн заримандаа тэдэ өөhэдөөшье мэдэнгүй, проблемнэ гэжэ нэрлэгдэдэг энэ онол аргые юрын зугаа хөөрэлдөөндэ хэрэглэжэ ябадаг. Үзэгдэл бүхэнэй уг үндэhэниие оншотойхоноор олоод, бусадта харагдаагүй талануудыень элирхэйлэн, одоол сэхэ руунь лаб хэлэжэ байдаг.

Иигэжэ хүн бүхэниие hонирхуулха юумэ оложо, хүнэй ухаан бодолые түргөөр гүйлгэхэ шадабари проблемнэ онол аргын онсо шэнжэ шанар болоно гэжэ хэлэлтэй.

Урдань энэ онол арга хэрэглэгдэдэгшье hаа, харин hуралсалай бэеэ дааhан проблемнэ арга гэжэ илгагдадаггүй байhан. Тиимэhээ тэрэнэй методикошье hайнаар тодорхойлогдоогүй байгаа. Жараад—далаад лэ онуудта энэ онол арга шалгаран гаража, олоной дунда дэлгэрбэ. hүүлэй жэлнүүдтэ түрүү пропагандистнууд тэрэниие өөhэдынгөө хүдэлмэридэ ашаа үрэтэйгөөр хэрэглэжэ эхилэнхэй. Энэ онол арга хэрэглэхэдэ, шагнагша бүхэн үзэhэн темээр тобшололнуудые өөhэдөө хэдэг. Харин пропагандист тэрэ зуурандань хэрэгтэй темэ тээшэнь шагнагшын бодолые шадамараар залаха ёhотой.

Проблемнэ онол арга хэрэглэхэдээ, түбхын түрүүндэ тобшо тодо асуудал табижа hураха шухала. Дан орёо асуудал табихагүйн тула тэрэниие нэгэ хэды багахан асуудал болгон хубаахада зохисотой байдаг.

Хайшан гэжэ проблемнэ асуудал табижа, проблемнэ эрхэ байдал тохёолдуулха тушаа нэгэ иимэ жэшээ дээрэ харая. Ф. Энгельсын мэдээжэ заабариин ёhоор, хэзээ нэгэ үедэ гүрэн түрын захиргаан дууhан усадхагдажа, шулуун hүхэ модон анзаhан хоёрой хажууда музейдэ табигдаха юм гэжэ хэлэгдэhэн байдаг. Мүн КПСС-эй Программа дотор гүрэн түрын зургаануудые улам саашань хүгжөөхэ гэhэн эрилтэ табигдана. Эдэ хоёр дүрим хоорондоо зүришэлдэнэ гү? Тиигэбэл, ямар шанартай зүришэлдөөн бэ? Иимэ асуудалнуудые табижа, hанамжануудаа хэлэхыень шагнагшадые уриха хэрэгтэй. Нэгэ хэды hанамжа шагнаhанай hүүлдэ, хэн зүб харюу үгэбэб гэhэн асуудал табиха юм. Бүхы хүнүүдэй бодомжолhоной hүүлдэ пропагандист өөрынгөө hанамжа хэлэдэг. Иигэжэ заахада хүн бүхэн хэшээлдээ hонирхолтойгоор хабаадаха ушартай болодог.

Дээрэ дурсагдаhан проблемнэ онол арга тушаа дүрим заабаринууд тухай өөрынгөө hонирхолтой элидхэл соогоо Зүүн Сибириин технологическа институдай багша, түүхын эрдэмэй кандидат Ц. Б. Дугарова пропагандистнуудай урда хөөрэжэ үгэбэ.

hҮҮЛЭЭРНЬ «түхэреэн столдо» хабаадагшад өөhэдынгөө hанамжануудые хэлэбэ. Тус уулзалгые эрхилэгшэ «Теплоприбор» заводой пропагандист В. Р. Балалаев түрүүшын үгэ авиазаводой политhуралсалай методическа соведэй гэшүүн Н. П. Поповто үгэбэ.

Н. П. Попов: Ямар аргаар шагнагшадые hонирхуулхаб? Пропагандистын урин дулаан нюур шарайhаа, наартай зохид аяг занhаа энэ дулдыдаха гэжэ зариман хэлэдэг. Иимэ hанамжые би дууhан зүбшөөхэ аргагүйб. Нэн түрүүн абьяас ехэтэй, тодо хурса, манай хэлэнэй хүсэндэ шагнагшад абтаха ёhотой. Хоёрдохёор, пропагандистын мэдэсын доодо хэмжээн шагнагшадай мэдэсэhээ сасуулашагүй ехэ байха ёhотой. Гурбадахяар, пропагандистаар хүдэлэгшэ коллективээ өөрынгөө табан хурган шэнги мэдэхэ ёhотой.

Я. А. Дамбуев, хүдөө ажахын институдай багша, политhуралсалай районно соведэй түрүүлэгшэ: Манай шагнагшад үзэжэ байhан темэтээ эхэнхидээ түрүүшынхеэ танилсана. Тиимэhээ темын удхатай таараалдаhан, тэрэниие тобойсо харуулhан тодорхой жэшээнүүдые харуулха хэрэгтэй. «Гүрэн түрын уг изагуур» гэhэн темэ гарахадаа, үндэhэ яhанай хоорондо эртэ урда сагта ушарhан шуhата хёморол харуулhан зураг hурагшадта дурадхаhанай hүүлдэ, энэ зүришэлдөөе ямар аргаар усадхахаб гэhэн асуудал табидагби. Тиихэдэ шагнагшад hураггүй hонирхон, тус темээ шудалха хүсэлэнтэй болодог.

Н. П. Попов: Би үнгэрэгшэ жэлэй декабрь hарада манай авиазаводой бэрхэ пропагандист Федосиной хэшээлдэ байлсааб. Польшодохи байдал тухай асуудал гараба. Шагнагшадтай адли газетэнүүдые уншаhан байбашье, үнэхөөрөө гүнзэгы харюу пропагандист үгэжэ шадаба. Энэ ушар нэн түрүүн түүхын талаар пропагандистын үргэн мэдэсэтэй байhые элеэр гэршэлээ. Энээнhээ уламжалан пропагандист шадамараар хэшээлэйнгээ гол темэдэ шэлжэн оробо.

С. И. Дорофеева, прибор бүтээлгын заводой парткомой секретариин орлогшо: Манай заводто пропагандистнуудаар эхэнхидээ инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд хүдэлдэг. Үйлэдбэритэй нягта холбоотойгоор политhуралсалаа эрхилхые оролдодогбди. Жэшээнь, заводой ахамад механик Н. И. Плюснин hаяхана Гол шэглэлнүүдэй проектээр хэшээл үнгэргэхэдөө, өөрынгөө үйлэдбэридэ хабаатай бүлэгүүдтэ онсо анхарал хандуулба. Тэрэнhээ уламжалан өөрынгөө заводто ушардаг дутагдалнуудые элирхэйлбэ. Үйлэдбэриин хүгжэлтын эршэ нэгэ жэгдэ бэшэ байдаг; түсэбөө гол түлэб hарын hүүлшын арбан хоногто хүсэлүүлдэгбди; кадрнуудай hэлгэлтэ үшөөшье ехэ байhаар. Эдэ дутагдалнуудые яажа усадхахаб гэhэн асуудал hүүлээрнь табиба. Энээнhээ үндэhэлэн, нилээд туhатай хөөрэлдөөн болоо.

Л. И. Садовников, прибор бүтээлгын заводой пропагандист: Гол шэглэлнүүдэй проектые хэшээлдээ үзэхэдөө, үнгэрэгшэ табан жэлдэ хэды шэнээн бэрхэшээлнүүдые дабан, түсэбөө дүүргэhэн тушаа онсо тоггообди. Жэшээнь, манай шагнагшад урдань түрүү ябаhан Борьёогой совхоз юундэ гээгдэлдэ ороо б гэжэ ехэтэ hонирхобо.

В. П. Брянский: «Росгипроземсельстрой» институдай филиалай директор: Нёдондо Москвада хэблэгдэн гараhан Б. Ц. Бадмаевай «Бодомжолхые уринабди» гэhэн ном проблемнэ онол арга hайнаар хэрэглэхэдэ ехэ туhа үзүүлхэ гэжэ би өөрынгөө дүй дүршэлhээ хэлэнэб. Тэрээн соо hонирхол түрүүлдэг, үзэжэ байhан темын удхатай зохилдоhон асуудал, даабаринууд бии... Юрэшье, бидэ өөhэдынгөө шагнагшадые тобшо, тодо, hонирхолтой асуудал табижа hургаха ёhотойбди.

Г. И. Ганько, Улаан-Үдын ЛВРЗ-гэй инструментальна цехэй начальник, комсомолой hуралсалай пропагандист: Өөрынгөө ажабайдалhаа абаhан жэшээнүүдые дурдахада, hурагшад ехэтэ анхаран шагнадаг. Мүнөөдэрэй уласхоорондын орёо байдалда Советскэ Союзай Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй бата бэхи байhан тухайда би өөрынгөө сэрэгэй албанай жэшээнүүдhээ hабагша татан хөөрэгшэ hэм.

Н. И. Ристолайнен, авиазаводой пропагандист: 20-дохи жэлээ комсомолой политhуралсалда пропагандистаар хүдэлнэб. Дүй дүршэлшье бии, хөөрэхэ, хубаалдахашье юумэн бии. Политhуралсалай ашаа үрэ дээшэлүүлхын тула пропагандист нэн түрүүлэн үйлэдбэридэ ехэ анхарал хандуулха ёhотой. Өөрынгөө кружогто нэгэшье түсэб дүүргэдэггүй хүн байха ёhогүй гэжэ оролдодогби.

В. О. Бородина, ЛВРЗ-гэй парткабинедые даагша: Методсоведүүдэй үүргые дээшэлүүлхэ хэрэгтэй гэжэ hананаб. Проблемнэ онол арга яажа хэрэглэхэб, ямар асуудал, даабаринуудые дурадхахаб гэhэн зүбшөөл заабари үгэжэ шадаха эдэбхитэй hүбэлгэн хүнүүд иимэ соведүүдтэ хүдэлхэ ёhотой. Нэмэл хэшээлнүүд энэ хэрэгтэ ехэ туhатай байха гэжэ hанагдана. Пропагандистнуудай дүршэл шадабари дээшэлүүлхэ талаар анхаралаа үшөөл hулаар табинабди. Тэдэниие ганса шалгажа байха бэшэ, харин бодото хэрэг дээрэнь туhалха зэргэтэйбди.

Пропагандистнуудай уулзалгын дүнгүүдые райкомой парткабинедые даагша **А. И. Довгань** согсолбо.

Проблемнэ онол арга бусад онол аргануудтай хамта пропагандистнуудай хурса зэбсэг болгон дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ үнгэрhэн хөөрэлдөөн сэхэ нүлөөлхэ гэжэ найдагдана. Юуб гэхэдэ, зүбшэлгэдэ табигдаhан тодорхой, политhуралсалай ашаа үрэ дээшэлүүлгэдэ сэхэ хабаатай, hонирхол түрүүлмэ темые уулзалгада хабаадагшад али бүхы талаарнь бодомжолон хаража, өөhэдтөө туhатай тобшололнуудые хадууржа абаад, саашанхи хүдэлмэридөө амжалтатайгаар хэрэглэхэ бээзэ гэжэ hанагдана.

Н. БАДМАРИНЧИНОВ.

ХҮДӨӨГЭЙ АВТОМОБИЛЬ

НЕФТЕКАМСК (БАШКИРАЙ АССР). Нефтекамскын автомобиль бүтээгшэд хүдөөдэ хэрэглэгдэхэ машинануудые зохёон байгуулаа юм. Эндэ бүтээгдэдэг юрын «КамАЗ-ууднаа» шэнэ автомобиль юугээрээ илгаатайб гэхэдэ, тэрэнэй кузовынь гурбан тээшээ буулгагдадаг юм.

Ороohо зөөхэдэ хэрэглэгдэхэ модон бортнууд ба кузовай хэмжээе хоёр дахин ехэ болгодог шүүр дүрсэтэй бүри үндэр бортнууд машинын комплектдэ ороно. Прицепүүдые шагтагалhан иимэ машинанууд 14 тонно хүрэтэр ашаа зөөжэ шадаха.

Мүнөө жэл иимэ машинануудые олоор бүтээжэ эхилхэ байна. Автосамосвалнуудай заводой коллектив жэл бүри хэдэн мянган иимэ автопоезд хүдөө нютагуудта эльгээхэ.

ҮРЭhЭ ХҮРЭНГЭНЬ БЭЛЭН

БАРНАУЛ. Алтайн таряашад шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлэй ургасын бата бэхи үндэhэ hуури байгуулна. Тэдэнэр хабар таригдаха үрэhэ хүрэнгые гүйсэд бэлэн болгобо. Хизаарта 4 миллионhоо үлүү гектарта тарилга хэгдэхэ ёhотой. Имагтал нэгэдэхи, хоёрдохи классай үрэhэн таригдаха. Бүхы таряалангай талмайн хахадта шэлдэн хатуу шэниисын үндэр баян ургаса үгэдэг сортнууд hуулгагдаха.

Хизаарай таряашад иимэ амжалта түрүүшынхеэ туйлаба. Тусгаар эмхидхэгдэhэн бригаданууд болон звенонууд түхэреэн сүүдхээр хүдэлжэ, үрэhэ сэбэрлэдэг, илгадаг, тарилгын шанарта хүргэдэг байгаа. Ороohо сэбэрлэдэг хэдэн зуугаад комплексын таhалгаряагүй хүдэлмэриин ашаар эдэ бүгэдэ туйлагдаа.

Үрэhэ хүрэнгэ бэлэдхэхэ индустриальна арга хэрэглэхэдэ, нютагай эрхэ байдалда тааралhан ороohоной шэнэ hайн сортнуудые үйлэдбэридэ түргөөр нэбтэрүүлхэ арга олгоно. Омскын болон Алтайн эрдэмтэдэй бии болгоhон «алмаз» ба «алтайка» сортнуудай шэниисын таригдаhан поли дээрэhээ таряашад үнгэрhэн жэлдэ

ДЕПУТАТ — АРАДАЙ ТҮЛӨӨЛЭГШЭ

ОЁДОЛШОН

ОЁДОЛШОН гээшэ гиинхөө хойшо улад зондо хүндэтэй ябаһан мэргэжэлтэ юм. Бэедэ тааруу зохидхон хубсаһан хүнние шэмэглэдэг, бүри һайхан болгодог гээшэ ха бээз. Тэд уран зохёолшод, уран зураашадтал адли, уран оёдолшод гэжэ хэлэгдэдэгтэйбди.

Зүгөөр үйлэдбэриин «Байгал» гэжэ нэгэдэлэй 2-дохи цехтэ хүдэлдэг Алла Никифоровна Ажеева эгээл тиимэ уран бэлигтэй оёдолшодой нэгэн гэжэ ажалынь харамсаараа таагаа һэм. Цигейкэ малгай задалаад, аб адлихан ромбигууд болгон залгаһан, эхэнэрэй үрбүүлгэ дэгэлэй ара, үбэрыень харахадам, эгээл тиимэ, ямар нэгэн уран бүтээл шэнгеэр үзэгдөө бэлэй. Тэрэ нэгэ малгай абаад задалжа ороно, һүүлдэнь тэбхэр тэбхэр цигейкэнүүдые ногоожо, хабтагай дээрэ тэгшэ болоторнь хадаһаар татажа, хатахынь орхино. Тингээд хатаагдажа бэлэн болоһон арһануудаа адлихануудые болгожо, эльбээргээрэнь тааруулаад, скорняжна машинаар шададамараар хубардин залгажа, хамсын хахад талыень шахуу хараһаар байтар бүтэнэ.

Хажуудань һууһан, дүршэлтэй бэрхэ оёдолшон Полина Антипьевна Цымбылова Аллын залгаһан хамсын хахадые абажа хараад:

— Энээнээ ехэл зохидоор залгабаш, эльбээргэнь һайнаар тааруулаад байна, — гэбэ.

Алла Ажеева арбадахи табан жэлэй түсэбөөр эхэнэрэй 200-гаад иимэ үрбүүлгэ дэгэл оёхо түсэбтэй байгаа һэн, тэрэнээ 4 жэл 6 һара соо дүүргэөө юм.

— Һара бүри 300 түхэригэй оёдол хэхэ даалгабаритайбди. Би энэ түсэбөө үлүүлэн дүүргэдэгби. Яһала оролдодог гээшэб. Тиимэшье бэлээр дүүрээд орхидоггүй даа, — гэдэг Алла Ажеева миһэд гэнэ.

ЭРХҮҮГЭЙ областиин Усть-Удинска районой Молька тосхондо түрэлэн Аллын бага наһан түрэл нютагтаа үнгэрөө юм. Бүри бишыхан байхадань эсэгынгээ орхижо ошоһыень тэрэ бүүр-түүр һанадаг. «Эжы, өө эжы, баабаймнай хаанаб? Юундэ ерэнэгүйб? Баабайшни таанадые орхёо гэжэ Димка наадална» гэжэ байгаад эхээ ёһоор боорхоо. «Баабаймнай ерэхэ даа, басагамни баһуулхаяа болихо байхаш» гэжэ тэрэнь һанааень захаад лэ, саг үнгэрэн үнгэрөөшье, мүнөөшье болотор эсэгэнь бусаагүй юм. Зонһоо доро ябуулхагүйе оролдон, хүнэй ухибүүнэй үмдэһые үмдөхүүлжэ, эдиһые эдюулжэ, эрхэ тангилханаар ганса басагаяа ехэ болгоо.

Арба гаран жэлэй саана тэрэ эжытээ город зөөжэ ерэһэн байна. Эндэ дунда һургуули дүүргээд, ажалайнгаа арюун һайхан зам «Байгал» гэжэ үйлэдбэриин нэгэдэлэй бии болохоһоо эхилһэн намтартай. Анха түрүүн «Одон» ательедэ эрэ хүнэй гадар хубсаһа оёжо эхилһэн юм. Уран гартай, һуралсаа бэрхэ басагые нэгэдэлэйнь хүтэлбэрилэгшэд өөрсэдөө, эхэнэрэй дэгэл үрбүүлгэ арһаар оёдог цехтэ орохыень дурадхаһан юм. Эндэ ерэхэдэнь түрүүн хүдэлдэг ажалһаань ондоохон байжа. Түрүүшээр түдэгсөөдшье ябаа. Бэлиг шадалбарьяар баян болоһон Галина Бадмаевна Ринчинова тэрэнине хани халуунаар угтажа, һурган хүмүүжүүлэгшэнь болоһон юм.

— Галина Бадмаевнал арһанай эльбээргэ танижа һургаа юм. Удангүй өөрөө эсэхэдэг боло бэлэйб. Электромашинаар юумэ оёжо байһан намда түрүүшээр хүлэй машинаар арһан хубсаһа оёходомни хүндэшэг байгаа, — гэжэ нүхэр Ажеева мүнөө хөөрэнэ.

— Алла Никифоровна цехэйнгээ коллективэй дунда хүндэтэй болонхой. Коммунис ажалай ударнигай хүндэтэ нэрэ зэргэтэй. Тэрэ ниитын ажалда эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Цехкомой гэшүүн байхаһаа гадна, нэлен бүхэндэ коллективэйнгээ дунда политинформатор үнгэргэдэг, — гэжэ үйлэдбэриин нэгэдэлэй 2-дохи цехые даагша Галина Геннадьевна Сорокина мартана.

Городской Соведэй депутат А. Н. Ажеевада һунгагшадын, Железнодорожно районой бариһаар байһан ГПТУ-гай байшангай барилгые түргэдхэхэ тушаа захяануудые үгэһэн байгаа.

— Энэ гэрэй барилга ябажа байна. Цехтэ хэрэглэгдэхэ материалнуудые таһалдуулахагүй гэжэ оролдоно, — гэдэ А. Н. Ажеева депутадайнгаа уялгые хэр зэргээр дүүргэжэ байһан тухайгаа хөөрэнэ. — Эдэ үдэрнүүдтэ партиин ээлжээтэ съездын хүндэлэлдэ социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр оролсоод, өөрөө һайнаар ажаллахаһаа гадна, залуу оёдолшон Марина Зимировас һурган хүмүүжүүлнэб...

Г. БАДМАЕВА.

СОЦИАЛИС ОРОНУУДААР

МОНГОЛОЙ АЖАЛШАДАЙ ГАБШАГАЙ ВАХТА

УЛААН-БААТАР. Монголой Арадай Республикын промышленнэ ба хүдөө ажахын предприятинуудта МНРП-гэй XVIII съездын хүндэлэлдэ 18 недели соо үргэлжэлхэ габшагай ажалай вахта эхилэнэ. МНР-эй коммунистнүүдэй дээдын хуралдаанай хүндэлэлдэ ажалша коллективүүд дэвшүүлэгдэһэн социалис үүлгануудые баталан абана байна.

1981 он хадаа Монголой долоодохи табан жэлэй түрүүшын жэл мүн. Тиимэһээл республикын ажалшадай урда илангаяа харюусалгатай зорилгонууд табигдана. Байгша он дотор табан хушуу малаи толгоие 2 процентээр дээшэлүүлхэ, 9 миллион толгой залуу мал тэнжээн түлжүүлхэ, үнгэрһэн табан жэлэйхидэ орходоо промышленна продукциин хэмжээе 9,5 процентээр нэмээхэ гэһэн тодорхой хэрэгүүд хараалагдаад байна.

Эдэ бүхы зорилгонуудые бэелүүлхэ хэрэгтэ социалис мүрысөөн шиидхэхы үүргэ дүүргэхэ юм гээд «Үнэн» газетэ онсолон тэмдэглэнэ. МНРП-гэй ЦК-тай, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй, Монголой профсоюзуудай Түбэй соведэй болон Монголой хубисхалта залуушуулай холбооной ЦК-гай баталан абаһан «Партиин XVIII съездын болон Монголой Арадай революциин 60 жэлэй ойн баярай жэлдэ бүгэдэ арадай социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ тухай» гэһэн тогтоол ороной бүхы ажалшадые энэ мүрысөөндэ хабаадажа, шэнэ ажилалта түйлахыень уряалан зоригжуулна.

ЭРШЭТЭЙ ТҮРГЭН ХҮГЖЭЛТЭ

ПРАГА. Чехословакиин долоодохи табан жэлэй турша (1981—1985 онууд) электронно болон электротехническэ промышленности үйлэдбэрилэн гаргадаг продукциин хэмжээн нэгэ хахад дахинаар ургаха юм. ЧССР-эй правительство эдэ һалбаринуудай эршэмтэй түргэн хүгжэлтые хангаха зорилгоор тусхай программа баталан абаһан байна.

ЧССР-эй арадай ажахыда электронно-тоолон тодорхойлолгын техникые үргэнөөр нэбтэрүүлгэ хадаа энэ һалбариин саашанхи хүгжэлтын найдамтай үндэһэниинь боложо үгөө юм. Мүнөө орон дотор мянга табан зуу гаран томо хэмжээнэй ЭВМ, 2 мянга гаран тусхай тоолон тодорхойлолгын системэ хүдэлжэ байдаг юм. Чехословакиин бүхы үйлэдбэриин нэгэдэлнүүдтэ тоолон тодорхойлолгын түбүүд бии. 1981—1985 онуудай хугасаа соо үйлэдбэриин ашаг урые дээшэлүүлхэ зорилгоор имагтал металлургиин ба хүндэ машина бүтээлгын предприятинуудта 70 гаран автомат түхэлэй системэ нэбтэрүүлэгдэхээр хараалагдана.

ДОНГНАЙ ПРОВИНЦИИН БАЯЛИГ

ХАНОЙ. Урда Вьетнамай Донгнай гэжэ провинцидахи каучугай плантацинууд СРВ дотороо эгээн томонь гэжэ тоотой юм. Эдэ плантацинууд дээрэ ургуулагдаһан гевей модоной сагаан шүүһэнһээ дэлхэйн дэлгүүр дээрэ үндэрөөр сэгнэгдэдэг латекс гэжэ нэрлэгдэдэг түүхэй эд абтадаг гээшэ.

Донгнай провинциин каучук үйлэдбэрилдэг нэгэдэлэй бүридэлдэ 30 мянга гаран гектар үрэжэлтэ талмай дээрэ түбхинэһэн 15 госхоз ородог байна. Эдэ ажахынуудта дүн хамта 20 мянга гаран хүн хүдэлнэ.

Урда Вьетнамые сүлөөлхын түлөө һүжэрһэн дайнай жэлнүүдтэ американ авиаци хорото бодосуудые хаяжа, Донгнай провинциин плантацинуудта гайтай ехэ хохидол ушаруулһан юм. Хэдэн арбаад мянган бэеэ хүсэһэн модод хосороо бэлэй. Мүнөө эдэ плантацинуудые һэргээхэ ба үргэдхэхэ зорилготой холын хараата хэмжээ ябуулганууд эршэмтэйгээр бэелүүлэгдэжэ эхилэнхэй. Һүүлэй табан жэлэй турша да үрэжэл һайтай сортын гевей модоной хэдэн зуун мүшэрхэн һуулгагдаа.

(ТАСС).

«Яруунадамнай ямар байнаб?» гэһэн статья зүбшэн хэлсэнэбди

Үргэн Эгэтын эхин хоймороор һуурижаһан буряад нютагуудай эдирхэн үетэн эхин шатынгаа һургуули дүүргээд, Мужыхын һургуулида ороходоо, түрэлхи хэлэнэйнгээ хэшээлтэй хахасаха баатай боложо гэһэн Д. Д. Ошоровой голхормо мэдээсэлтэй статья уншаа һэмди. Үнэхөөрөөшье, урмаа тапармаар зүйл байна даа! Тэндэхи «Дружба» колхозой харьяата Эгэтэ, Үлзытэ нютагуудай, мүн тус колхозой түб һууринай бүхы буряад үхибүүдые түрэлхи хэлэнэйнь хэшээлээр Мужыхын һургуули яахадаа мухардуулха болоо юм?

шээлхэдэ: «Хойто-Хүндыдэ», «Гурьбын намар», «Үглөөгүүр үблэшэдэй бригадада» гэхэ мэтэ темэнүүдээр ана-мана бэшэжэ, багшынгаа һанамжа, дурадхалнуудһаа тобшолол хэжэ байгша һэмди.

Удаадахи классуудта түрэлхи хэлэ, литератураар РСФСР-эй һургуулиин габьяата багшанар Долгорма Дондоковна Дондокова, Цокто Номтоевич Номтоев бидэндэ багшалаа. Тэдэнэр һургуулидаа уран зохёолой кружок эмхидхээд, эдэбхитэй, буряадаараа бэшэхэ дуратаниие гулидхаад, уран зохёолой хэлэн тухай, шүлэг зохёолгын гурим тухай

ЭХЫН УУРАГ МЭТЭ...

...Таби гаран онуудаар таруухан һуудалтай гурбан колхоз хамтаржа, Эгэтын МТС-эй һуури дээрэ түб буусаяа түбхинүүлһэн юм. Тэрэ үеэр шэнэ, тунга газар элдүүрилхэ талаар гүрэн түрын удха шанартай хүдэлөөн түлэг дундаа эхилжэ байгаа. Тиимэһээ гансашье Улаан-Үдэһөө бэшэ, мүн ороной баруун нютагуудһаа механизаторай мэргэжэлтэй зон Ярууна руушье олоороо зорёо. Эгэтын тоомодхогдоһон колхоздо тэрэ үедэ арба гаран яһатанай түлөөлэгшэд сугларжа, «Дружба» гэжэ нэрэ үгөөд, эбтэй эетэй ажаллажа байгаа. «Дружба» колхозой гэшүүдэй олонхи хубинь буряадууд һааб даа. Мүнөөшье тиимэл байха. Табяад, таби гаран онуудаар Үлзытэ, Эгэтэ, Мужыха, Гайлууд тосхонуудай үхибүүд нютаг нютагуудтаа эхин һургуули түгэсхөөд, тэрэ үедэ Үльдэргын сомоной Соведэй харьяата нютагуудай байһан тулада 30 гаран модоной зайда оршодог Зүүн-Үльдэргынород, буряад классуудтай «дунда бэшэ» һургуулида ерэжэ, ородуудынь ородоороо, буряадуудынь түрэлхи хэлээрээ хэшээлнүүдые абадаг бэлэй...

Эрдэм соёлой, ухаан бэлигэй эхин шатые анхан танюулһан түрэл һургуулиимнай түрэлхи хэлэнэй хэшээлнүүд манда мартагдашагүйл. Дүрбэдэхи класста һуража байхадамнай, манай багша Даша-Ханда Аюшеевна Цыбенова буряад литературын шэнэ зохёолнуудтай бидэниие танилгаряагүй танилсуулжа байдаг гуримтай юм һэн. Тиихэдээ һургуулимнай хэшээлһээ гадуур уншалга эмхидхэжэ урмашуулдаг бэлэй. «Буряад-Монголой үнэн» газетэдэ толилогдоһон республикын, орон доторой, мүн түби дэлхэйдэ болоһо байгаа түүхын удха шанартай мэдээсэлнүүдые манда уншажа, картэ дээрэ харуулжа байгаад, һонирхолыемнай ехээр хүдэлгэдэг һэн. Тиимэһээ табяад онуудай үеэр Буряад ороной түүхэдэ баггүй ехээр таряа талха ургуулһан Баргажан нютагай нэрэтэй солотой таряашад тухай, Кара-Кумай элпэн губидахи канал барилгын ябаса тухай, хлопок суглуулхадаа сусадаггүй сүлхэ узбек басаган тухай гү, али МГУ-гай гайхамшаг ордоной барилга тухайшье багшынгаа тайлбарилгатай уншалгые һэр-мэрхэн шагнажа, һонирхолоо халяан, һанамжануудаа хэлсэжэ, удаан шуулалдажа һуугша һэмди. Илангаяа тэрэ үеын «Корейдэхи байдал» эдирхэн маанадай эльгэ зүрхые зобоодог һэн.

Даша-Ханда Аюшеевна һурагша бүхэнэйнгөө дуратай темэдэнь сочинени бэшүүлдэг байгаа. Байгаали тухай, жэхээрэжэ, самбарта бэшэжэ харуулдаг байгаа. Кружогойхид өөрэдынгөө ханын газетые үе үе болоод гаргажа, бусад һурагшадые һонирхуулдаг һэн. Тэрэ үедэ һургуулиин уран зурагай багша байһан, зураашан Цыбикмид Цыбикович Ринчинов кружогойхидой зохёолнуудай удхые тайлбарилһан гоёхонууд зурагтай ханын газетэ гаргажа үгэдэг һэн. Кружогойхид бэшэһэн, зохёоһон зүйлнүүдээ зүбшэн хэлсэжэ, алиниинь районойнгоо газетэдэ эльгээхэб гэлсэжэ, уян һайхан шүлэгүүдые уншажа, үбэлэй ута һүниин тэн дүтэлтэр, дэнгэй гэрэлдэ багшатаяа һуугша бэлэйбди. Гэртээ харихаяа газаашаа гарахадамнай, һара дээрэ гаранхай, тэрэнэй һаруул туяа соо багахан тосхонноймнай оишыхан гэрнүүд харлаад, бүришье һаа, наһатарханууд мэтээр үзэгдэгшэ һэн. Тиихэдэл, уянгата шүлэгэй жэшээ болгон багшымнай мэнэ һая уншажа үгэһэн мүрнүүд һарата һүниин байгаалида жэгтэй тодоор мэдэрэгдэхэдэл гэхэ.

Номгон нойрсоо хадаяа,
Нэлэнхы сайгаа талаяа
Манажа, хаража хоноһон
Малагар һара һаруулхан,
Һэмжэн үүлэн үзэгдөөд,
Нарын хүсөө дайрана,
Һалхин эшхэрэн үлеэгээд,
Хадын модод найгана.

Бабаасан Абидуевай «Сонхоор малайһан һара» гэжэ шүлэгэй эдэ мүрнүүд түрэл поэзиимнай уялгата шүлэгүүдэй алтан жасаһаа һонорхоноор соносогдожо, хэдэн үе уншагшадайнгаа ухаан бодолые сэлмээжэ, гүн сагаан сэдьхэлэй далда оньһоор гайхуулжа байдаг шэдитэйл! Уншаад байхада, тон юрын үгэнүүдэй уяхан үлхөө дээрэ манай элитэ поэт уран сагаан сэдьхэлэйнгээ мэдэрэлые үндэһэн буряад арадтаа үлгыдэн дуулажа үгөө һэмнай. Энэ мэтын таабаритайхан, бодол гүйлгэмэ бэлигтэ зохёолнуудые багаһаа хойшо унаган буряад хэлээрээ уншаа, шудалаагүй хүндэ олон лэ юумэ дутуу үгтэһэн шэнги. Ушарынь хадаа түрэлхи хэлэн дээрэмнай тон юрын шэнгеэр соносогдоһон дурсагдагша шүлэгэй гүн удхые ород гү даа, али ондоо ямаршьеб хэлэн дээрэ оршуулха гээшэ тиимэ бэлэхэн хэрэг бэшэ байха.

Нэгэтэ бэлигтэй уран зохёолшо Ким Цыденов рассказуудайнгаа түрүүшын номдо «Хээрэ» гэжэ нэрэ үгөөд (нэгэ рассказынь иимэ нэрэтэй юм), тэрэ үгэеэ оршуулжа яашье ядахадаа: «Хээрэ» гэһэн үгын ойлгосые багтааха ород үгэ оложо ядабалби, буряад хэлэмнай баян лэ гээшэ ха даа», —гээ агша бэлэй. Ким Цыденов хадаа буряад, ород хэлэ адли тэгшэ шудалһан, дээдэ эрдэмтэй нүхэр юм һэн.

«Арадай агууехэ баялиг — тэрэнэй хэлэн»,—гэжэ М. Шолохов хэлэһэн байдаг. Хэлэн гээшэ арадай ухаан бодол, түүхэ гэһэн тобшололой зүбынь баһал аргагүй. Буряад арадаймнай үе сагуудай һуудал байдал, эрхилдэг ажал, хэрэг болон гурим заншалнуудые түрэлхи үгыемнай хурсаар манда түүрээһэн бэлигтэ зохёолшодоймнай габьяа яаһан ехэ хүндэтэйб?! Тэдэнэй захата бүтээлнүүдые түрэлхи хэлэн дээрэнь хожомой хойто үедэ гансал эрдэмтэд уншажа, тайлбарилжа бү байһай гэжэ хүсэгдэнэ гээшэ. Арадтаа суутай Намсараевнай:

Хэлэһэн үгэм хэб соогоо
Хэзээш мүнхэ байдаг һаи,—

гэжэ ерээдүй сагууд руу түрэлхи үгынгөө жолоо табин үреэжэ үлөө һэмнай.

Б. Абидуевай «Эхишэ», «Алтан далай», Б. Базароной, «Колхозой намар», Ц. Галсановай «Нимбуу» гэхэ мэтэ, богонихон шүлэгүүд хүлгөөтэ үе сагайнгаа халуун амисхаалые холын ерээдүйн үетэндэ хүргэжэ баясуулха шэдитэ аянгатайл. Юуб гэхэдэ, авторнуудынь уян, уран буряад үгөөрөө бодомжолжо, шэбшэжэ һураһан байна бшуу.

«Минии түрүүшын номхонууд» гэһэн гаршагтай бишыхан шүлэгүүдэй, рассказуудай согсолбоиринуудые «Детская литература» хэблэл гаргажа байдаг. Буряадай номой хэблэл тэрээн шэнги, хүүгэдэй уншахада, һонорхон, уран хурса зохёолнуудай бага хэмжээнэй номуудые зурагуудтайгаар түрэлхи хэлэн дээрээ гаргажа байхаяа яанаб! Тиигээл, буряад нютагуудай хүүгэдэй саадуудта, эхин һургуулинуудташье тараагдаха һэн. Буряад уран зохёолшодой номууд буряад һургуулинуудай, мүн хүдөө нютагуудай библиотекэнүүдтэ багаар абтана гээшэ ха. Наймаанай складуудта буряад номуудай удаан саг соо хэбтүүлэгдэдэг ушар бии.

Республикымнай номой хэблэл уран баян хэлэтэй буряад классигуудайнгаа ботинуудые даотажа хэблэхээр болоо. Буряад хэлэнэй баялигай ута болохо Х. Намсараевай табан боти суглуулоари, Б. Абидуевай, Б. Базароной «Шэлэгдэмэл зохёолнууд» хоморой зүйл болонхой.

Һургуулинуудта түрэлхи хэлэнэй хэшээлнүүдээр эдир үетэниие уран, тодо хурса хэлэндэ һургаха, тэрээндэ дурлажа, ухаан бодолоо үргэдхэхэ хэрэгтэнь уран зохёолой кружогууд, ханын газетэнүүд, мүн районно редакцинуудай дэргэдэхи литературна нэгэдэлнүүд туһаяа үзүүлжэ байха ёһотой.

«Арадуудай хэлэн бүхэн— намда огторгойн одод мэтэ. Бүхы одо мүшэд огторгойн хахадые бүрхөөмэ нэгэ томо одон болон худхарһай гэжэ хүсэнэгүйб. Тэрэнэй орондо наран байна ха юм. Тэед мүшэдшье толоржо байг лэ. Хүн бүхэндэ өөһэдын мүшэн байг лэ», — гэжэ авар арадай алдарта поэт Расул Гамзатов бэшээ һэн.

Зүб даа, оюун эрдэмэй, ухаан бэлигэй орьёл өөдэ аянда гараһан манай эдир үетэндэ түрэлхи хэлэнэйнь хэшээлнүүд—эхын ураг мэтэ дэмбэрэлтэй, өөһэдынь одон мэтэ алас холо руу уряалан байг лэ!..

Б. ЖАНЧИПОВ,
СССР-эй Журналистнуудай холбооной гэшүүн.
Захаамин.

«ТАЛЫН БАСАГАН»

Буряадай гүрэнэй Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ театрай сценэ дээрэ мүнөө үеын залуушуулда [illegible], тэдэнэй абари зан, хоорондохи харилсаа харуулһан зүжэгүүд саг үргэлжэ табигдажа байдаг юм. Жэшээлбэл, Д. Дылгыровэй бэшэһэн «Хари хүнэй гашуудал», «Түрын болзор», Б. Эрдынеевэй «Бэшэгдээгүй шүлэгүүд» гэхэ мэтэ болоно. Б-М. Пурбуевай бэшэһэн «Талын басаган» гэжэ мүн лэ энэ темэдэ зорюулагдаһан зүжэгөөр театр [illegible] онине үгтаба.

...Тус зүжэгэй гол герой талын басаган Гүнсэмаатай танилсажа эхилнэбди. Энэ басаган арбадахи класс дүүргэһээр лэ, хонин ажалай хүшэр хүндэһөө зүрхэ алдажа байнгүй, үбэлэй шуурга хүйтэнһөө айнгүй, түрэһэн эхэ Балжима хойто эсэгэ Доди хоёртоёо шадамар бэрхээр хүдэлнэ. Саашаа үйлын хүгжэхэ бүри Гүнсэмаагай ажабайдалда элдэб хубилалтанууд болоно. Гүнсэмаагай эхэнь үбшэлжэ, үнинэй досоогоо хадагалжа ябаһан, һанааень зобоодог юумэнүүдые наһа барахынгаа урда хэлэнэ: «Түрэлэн аад, орхижо ошоһон эсэгэ эсэгэ бэшэ юм, харин тэнжээжэ, хүл дээрэнь үндылгэһэн эсэгэ—ёһотой эсэгэ болоно. Тиимэһээ, басагамни, Доди абаяа бү орхёорой. Хорин наһан хүрэтэрөө Доди абаяа хойто эсэгэмни гэжэ мэдээгүй ябаһан басаганай досоо муу болоно.

Энэ үедэ үелдэг нүхэр хүбүүн баатарынь ехэл хүнгэн һэбхеэр ондоо басаганда дурлашана. Басаганай досоо мүнөө юунэй боложо байһые тухайлнабди...

Түрэһэн басагаяа нюдеөрөө нэгэтэшье хаража үзөөгүй түрэһэн эсэгэнь гэнтэ хүрэжэ ерэнэ. Иимэ юумэ үзэхэб гэжэ мэдээгүй Гүнсэмаа хайшаашье ошохоор бэлэн болоод байна. Түрэһэн эсэгэнь басагаяа гэртээ абаашахаяа һанана. Зүгөөр түрэһэн нютагаа, хайрата Доди абаяа орхижо ошохонь баһал бэрхэ. Тиибэшье Гүнсэмаа Цэрэн эсэгэтээ город ошожо, дээдэ һургуулида ороно. Удангүй заочноор һураха болоод, гэдэргээ бусажа ерэнэ. Үргэн һайхан талаһаам, үетэн олон нүхэдһөөм, хони хурьгадһаам, хайрата Доди абаһаам дүтэ юумэ үшөө юун байхаб гэжэ басаган мэдэрнэ.

Зүжэгэй гол герой Гүнсэмаае Буряадай арадай артистка Людмила Дугарова шадамар бэрхээр наадажа, талын ёһото басаганай абари зан харуулжа шадаа. Тиихэдэ Додиин ролие Буряадай АССР-эй габьяата артист Цыден Цырендоржиев гүйсэдхэбэ. Ц. Цырендоржиев тус ролие тон үнэншэмэ һайнаар гүйсэдхэжэ шадаа гэжэ һанагдана.

«Талын басаган» гэжэ зүжэг драматург Бато-Мунко Пурбуевай табадахи пьесэ болоно. Ажабайдал сценэ хоёрые адли тэгшээр мэдэхэ болоһон артист, драматург Б-М. Пурбуевай энэ бүтээлые нэрьемэ альга ташалгаар харагшадай угтаһан ушар хадаа тэрэнэй зохёохы ажалай үшөө нэгэ амжалтые гэршэлнэ.

Л. ЦЫДЕНОВА,
Р. БАТУЕВА,
Д. Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай студентнэр.

ВЕНГРИ. Венгриин Арадай Республикын ажалша коллективүүд арадай ажахын урда табигдаһан асари ехэ зорилгонуудые бэелүүлгэдэ горитой хубитаяа оруулна.

Секешфехервар хотодохи хүнгэн холимол металлнуудые буйлуулдаг комбинадта үргэн хэлбэритэй нимгэн прокадай цех шэнэлэн һэльбэгдэжэ байна. Эндэ тодхогдоһон оньһон түхеэрэлгэнүүдые шэнэлһэнэй ашаар үйлэдбэрилэгдэдэг продукциин хэмжээн ба шанар нилээд дээшэлээ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: алюминеэр хэгдэһэн нимгэхэн лентэнүүд бэлэн болгогдоод, захилшадтаа эльгээгдэхээр бэлдэгдэжэ байна.

МТИ—ТАСС-ай фото.

ТАСС-ай БУРУУШААЛ

СССР тушаа ээлжээтэ харша ябуулга һүүлэй үдэрнүүдтэ США-гай зүгһөө хэгдэнэ. Тушаалһаа буухаяа байһан захиргаанай хуулита тушаалтадай мэдүүлгэнүүдээр иимэ ябуулгын эхин табигдаһан байгаа. Американ-иран харилсаае орёо түбэгтэй болгохо хүсэлэнтэй яоуулга олониитэдэ мэдээсэл дамжуулдаг совет хэрэгсэлнүүдээр хэгдэнэ гэжэ тэдэ тушаалтад бодото байдалда зүришэн, гэмнэхэ һэдэлгэ гаргана.

Бүхы дэлхэйн хараһаар байтар Иран шадар сэрэгэй хүсэ США-гай элсүүлэн гулидхажа байһаниинь уласхоорондын байдалай хүгжэлтые адаглан харадаг хүн бүхэндэ элитэ.

Энээн тухай дэлхэйн бүхы хэблэл, тэрэ тоодо американ хэблэл бэшэнэ. Энэ ушар баримтые США-гай албан тушаалтай ажал ябуулагшад арсанагүи, арсажа шадахагүи байһаниинь элитэ. Тэрээнһээ гадна, Иранда эсэргүүгээр зэосэгтэ хүсэ хэрэглэхэ гэлэн заналтанууд Вашингтоной зүгһөө нэгэнтэ бэшэ, тэрэ тоодо һүүлэй үдэрнүүдтэ дуулдадаг байгаа.

Тиимэһээ олониитэдэ мэдээсэл дамжуулдаг совет хэрэгсэлнүүдтэ энэ асуудалаар тунхаглагдаһан мэдээсэлнүүд имагтал бодото байдалые элирхэйлнэ. Ондоо ямаршье далда зорилго табинагүй.

Америкын тушаалта нюурнуудаи зүгһөө гаргаһан, бодото байдалда таарахагүй мэдүүлгэнүүд ямар зорилготойб гэхэдэ, США-гай ба дэлхэйн бусад оронуудай олониитые худхуулан тээлмэрдүүлхэ гэжэ зорюута гаргагдаһан һэдэлгэ гэхэһээ ондоогоор сэгнэхын аргагүй байна.

Эдэ бүгэдэнһөө харахада, энэ ябуулгань Вашингтондо байлгаяа Совет орондо харша ехэ хардалга гүрдэлгөөр дүүргэхэ, США-гай шэнэ хүтэлбэридэ тиимэ «эстафетэ» дамжуулхынь тула Картерай захиргаанда шухала болоһон янзатай. Гэхэ зуура, хардуулһан хүнүүдынь иимэ гутамшаг номнолой бодото ушар шалтагааниие ойлгохо гээд багсааха хэрэгтэй.

ХИЛЫН СААНАҺАА
ТАСС АПН

ДОКУМЕНТДЭ ГАР ТАБИГДАБА

АЛЖИР. 1979 оной ноябриин 4-һөө Иранда барисаанда байһан Америкын посольствын хүдэлмэрилэгшэдые сүлөөлхэ тухай документдэ Алжиртахи США-гай түлөөлэгшэд январиин 19-дэ гар табяа. Иранай тала энэ документдэ Тегеранда гар табиһан байна. Энэ талаар үгэеэ ойлголсолго США-да хадагаламжада байһан Иранай мүнгэнэй зарим хубиие бусааха тухай президент Дж. Картерай шиидхэбэритэй холбогдоно.

Эндэ мэдээжэ болоһоной ёһоор, Вашингтоной захиргаан Америкын дипломадуудые хүсөөр сүлөөлхэ гэжэ нэдэдэг байлаһаниинь элитэ. Үнгэрэгшэ жэлэй апрельдэ тиимэ зорилгоор Иранай газар дайда худар доотолон ороход гэһэн «Коммандосой» һэдэлгэ буруу һүрэлгөөр дүүрэлэн байгаа. Тэхэтэй хамта, Персидскэ тохойн районда гулидхагдаһан далайн сэрэгэй хүсэ хэрэглэн, бүри ехэ сэрэгэй ябуулга хэхээр Ираниие США занадаг байһан. Тэрээнһээ гадна, Иратай худалдаа наймаа хэлгые хорихо хашалтын хэмжээнүүдые абаһан байха.

Гэбэшье энэ хашалтаһаань үрэ гараагүй. Эсэсэй эсэстэ Дж. Картерай захиргаан барянда байһан американецуудые сүлөөлхэ эрилтэнүүд тушаа Иратай хөөрэлдөө хэхээр зүбшөөрхэ баатай болоо.

ХААНА, ЮУН БОЛОНОБ?

КОММУНИСТНУУДАЙ ЭРИЛТЭ

ПАРИЖ. Кампучиин Арадай Республикые Франциин мэдэрэлтэ, тэрээнтэй дипломатическа харилсаа тогтоолго түйлаха гээд ороной коммунистнууд шиидэнхэй байна гэжэ Франциин Коммунис партиин Генеральна секретарь Ж. Марше тусхайлан тэмдэглэбэ.

Кампучиин Арадай Республика тушаа Франциин правительствын баримталдаг хараа бодол «Франциида таарахагүй» байна гэжэ республикын президентдэ Ж. Маршегэй эльгээһэн бэшэг дотор хэлэгдэнэ.

АСАРИ ЕХЭ ЖАГСААЛ БОЛОБО

ВАШИНГТОН. США-гай нийслэлэй түрүү үзэл бодолтой олониитэ Америкын нийслэлдэ асари ехэ жагсаал хэжэ, Америкын хара шарайта зоной тэгшэ эрхын түлөө элитэ ехэ тэмсэлшэ Мартин Лютер Кингын түрэһэн үдэрые тэмдэглэбэ. 40 мянга гаран вашингтонойхид, тэрэшэлэн Нью-Йоркын, Филадельфиин, Чикагын, Сан-Францискын ба бусад городуудай түлөөлэгшэд Холбоото Штадуудай нийслэлэй гол үйлсэнүүдээр жагсан дабшаа.

Жагсаалда хабаадагшад буруушаалай дуунуудые дуулалдан, Кингын портретүүдые барьяад ябаба. США-дахи расизмые, зүһэ шарай баримталан доромжолдог ябадал эсэслэн болюулха эрилтэнүүдые табиба.

Джордж Вашингтоной мемориалай дэргэдэ олоной митинг болоо.

АРАБУУДАЙ НЭГЭДЭЛЭЙ ТҮЛӨӨ

ТРИПОЛИ. Египедэй президент Сададай аюултай хараа бодолдо эсэргүүсэн тэмсэхын тула тогтоогдоһон, араб олониитын эмхиин — Бүхы арабуудай арадай конгрессэй (ОНК) хоёрдохи ээлжээтэ сесси Ливиин нийслэлдэ хүдэлмэреэ эхилбэ. Политическэ 100 гаран партиин, ниитын, профсоюзна, эхэнэрнүүдэй, студентнэрэй ба залуушуулай эмхинүүд ОНК-да хабаадана.

Мүнөөнэй уулзалгада Ливиин, Сириин, Алжирай, Демократическа Йеменэй ба бусад араб оронуудай түлөөлэгшэд, Египедэй, Ливанай национально - патриотическа хүсэнүүдэй, Палестинын эсэргүүсэлтын хүдэлөөнэй делегацинууд хабаадана.

ЗҮБ ШИИДХЭБЭРИ

ДЖАКАРТА. Япондо, бусад хэдэн капиталис оронуудта модо худалдалга үргэдхэхэеэ Индонези арсаба. Юун дээрэһээ иимэ шиидхэбэри гаргааб гэхэдэ, ороноинь ой модоной баялигуудые гадаадын компанинуудай гамгүйгөөр дээрмэдэдэг ябадалые хизаарлаха гэжэ эрмэлзээнэ. Ээзэн бусаар хандаһанһаа шалтагаалан, байгаалиин тэнсүүри тааралдал эбдэгдэнэ, хүдөө ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ бэрхэшээлнүүд тохёолдоно.

Һүүлэй үе болотор Индонезиһээ жэл бүри 18 миллион кубометр хүрэтэр үнэтэ түхэлэй модод гадаадада гаргагдадаг байгаа. Калимантанай, Сулавесиин ба бусад олтирогуудай ой модо отолон хэрэглэхэ концессинүүдтэй гадаадын компанинууд бүхэли провинцинуудые хооһон тала болгодог, үнэтэ мододые миинтээр шахуу зөөжэ абаашадаг байһан.

ООН-ой ЭКСПЕРТНҮҮДЭЙ БАГСААМЖАНУУД

НЬЮ-ЙОРК. Удаадахи зуун жэлэй эхеэр дэлхэйн хүн зон 6,2 миллиард, харин 2025 онои үеэр 8,3 миллиард болохо.

ООН-ой экспертнүүдэй эдэ багсаамжанууд ойрын ерээдүйдэ хүн зоной үдэхэ шэнжэ шэглэлнүүд тухай эндэ тунхаглагдаһан элидхэл дотор найруулагдана. Дэлхэй дээрэхи эгээн олон хүнтэй орон — Хитадай зоной тоо ойрын сагта 1 миллиард үлүүтэй болохо гээд ООН-ой мэргэжэлтэд тоолоно. Тэдэнэй сэгнэлтын ёһоор, үнгэрэгшэ жэлдэ Хитадай хүн зон 995 миллион оолоһон байгаа. Гэхэ зуура, энэ орон доторхи улад зоной ургалта һүүлэй үедэ эли бодо удааранхай. Бүхы дэлхэй дээрэхи улад зоной ургалтын эршэ жэл дотор мүнөө 1,7 процент, арбан табан жэлэй урда тээ 2 процент байһан аад, энэ зуун жэлэй һүүл тээшэ 1,5 процент болотороо хорохо янзатан.

Дэлхэй дээрэхи хүн зоной ургалтын 90 процентнь мүнөө хүгжэжэ байгаа оронуудта хүртэнэ. Гэхэ зуура, имагтал тэндэхи зон үгаа түргэнөөр үдэнэ. Энэ талаар Африка ба Латинин Америкэ нэгэдэхи һуури эзэлдэг байхаар хүлеэгдэнэ.

Гэхэтэй хамта, хүгжэнги оронуудаи (Европо, Хойто Америкэ, Япон, Австрали, Шэнэ Зеланди, хүн зоной үдэсэ хорожо үргэлжэлһөөр гэжэ ООН-ой мэргэжэлтэд тэмдэглэнэ. Ойрын 20 жэлэй турша да хүгжэнги оронуудтахи зоной үдэсын ургалта жэл бүри 0,7-һоо 0,5 процент хүрэтэр хорохо. Энэ хугасаа соо Европын хүн зон 484 миллионһоо оройдоо 512 миллион хүрэтэр нэмэхэ (СССР хараада абтанагүй), Хойто Америкэдэ 301 миллион хүрэтэр нэмэхээр багсаагдана.

Мүнөө нэгэ миллиард шахуу гэхэ гү, али энэ зуун жэлэй 50-яад онуудайхипаа дүрбэ дахин олон зоной городуудтань ажаһуудаг хүгжэжэ байгаа оронуудай хотонуудаи түргөөр олошоролго мүнөө ойрын ерээдүи сагта демографическа эгээн эли бодо үзэгдэлнүүдэй нэгэн зандаа үлэхэ. Мүнөөнэй зуун жэлэй эсэс тээшэ энэ тоо хоер дахин нэмэхэ. Хүгжэжэ байгаа оронуудай хүн зон асари томо городуудта бүри олоороо сугларха, тиигээд тэндэхи ажахые хүтэлбэрилхэнь жэл бүри улам бэрхэтэй болохо гэжэ экспертнүүд түбэгшээнгеэр тэмдэглэнэ.

Хүгжэжэ байгаа оронуудай городуудтахи зоной дүрбэнэй нэгэ хубинь энэ зуун жэлэй эсэс тээшэ 4 миллион, бүришье олон хүнтэй ехэ городуудта байдаг болохоор тухайлагдана.

Хитадай ээлжээтэ харата ябуулга

ХАНОЙ. Хитадай сэрэгүүд январиин 15-да Вьетнамай хилэ шадархи Хатуен провинциин районууд худар миномёдуудаар, артиллереэр буудаа. Энээнһээ шалтагаалан, Вьетнамай хэдэн һууриин тосхонуудта материальна горитой хохидол ушаруулагдаа гэжэ ВИА агентство мэдээсэбэ.

Январиин түрүүшын хоёр неделиин турша соо Хитадай артиллери СРВ-гэй Хатуен, Хоанг-Лиеншон ба Куангнинь провинцинуудтахи хилэ шадарай районуудые хэдэ дахин буудаһан байна. Шэнэ жэлэй түрүүшын үдэр хитад подразделенинууд Лангшон провинциин уезднүүдэй нэгэн худар хоёр дахин доботлоһон байгаа. Эдэ районуудай юрын хүн зоной дундаһаа гэмтэтшэд бии.

МЭДЭЭЖЭ ДУУШАН КИНОДО БУУЛГАГДАБА

КИШИНЕВ. «Молдова-фильм» студида Валерии Гажиугай буулгаһан «Где ты, любовь» гэһэн фильмдэ мэдээжэ дуушан София Ротару түрүүшынхеэ киноактриса боложо наадаба.

— Намайе фильмдэ наадахые урихадань, би түрүүшээр зүбшөөгөөгүй һэм. Юрын лэ эстрадна киноконцерт болохо бээз гэжэ айһан байгааб, — гээд, Украинын ССР-эй арадай артистка София Ротару хөөрэнэ. — Зүгөөр фильмын сценариие уншажа танилсаад байхадаа, ехэ һонин, урдань үзэгдөөгүй ажалтай ушархамни гэжэ ойлгоо һэм. Фильмын гол герой дуушан юм. Тэрэнэй зохеохы ба наһанай зам минии намтартай тон адли. Фильмдэ наадахада хүндэшье һаа, ехэ һонин байгаа

(ТАСС).

ХОТО худөөгэй hонин

НАЙМААЛАГШАДАЙ КОНКУРС

Зэдын комбинадай продснабай хүдэлмэрилэгшэдэй дунда «Мэргэжэлээрээ эрхимлэгшэ» гэhэн нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө конкурс үнгэргэгдэбэ. Гоё hайханаар шэмэглэгдэhэн томо таhалга соо саб сагаахан халаадуудые үмдэhэн эхэнэрнүүд сугларанхай.

Продснабай начальник Л. И. Шипунов конкурс нээжэ, суглаагшадые амаршалба. Наймаалагшадай мэргэжэл шадабари, мэдээсэ харуулhан удаа конкурсын дүнгүүд гаргагдажа, илагшад тодорбо. Эдэ хоолой 2-дохи магазинай хүдэлмэрилэгшэ Нина Тугаринова түрүүшын hуурида гаража, удаадахинь Людмила Болдырева эзэлбэ. Гурбадахи hуурида 3-дахи магазинай түлөөлэгшэ Татьяна Игумнова гараа.

Тиихэдэ Баян-Голой худалдаа наймаанай отделениин түлөөлэгшэ В. Сорокина, Закаменскын 11-дэхи, 32-дохи магазинуудта худалдагша П. Зибиулаева, Т. Островская гэгшэд асуудалнуудта дүүрэн харюу үгэжэ, hайшаал магтаалда хүртөө. Конкурсдо хабаадагшадта дурасхаалта бэлэгүүд барюулагдаба.

Г. ОЧИРОВ.

Захааминай район.

АЛДАР СОЛОТОНОЙ АЛТАН ТҮРЭ

Ангир тосхондо ажаhуудаг Евгения Емельяновна Семён Лаврентьевич Воротниковтон алтан түрэеэ наргуулха, али аймагаингаа хүн зониис, үри хүүгэдээ урьба. Ороной элдэб зүгhөө, тодорхойлбол, Грозный, Ижевск, Новокузнецк хотонуудhаа, мүн Гусиноозёрск, Баргажан, Турунтаево хото, hууринуудhаа хүбүүдынь ерэжэ, ёhотойл найндэр эмхидхэбэ.

Гэрэй эзэн Семён Лаврентьевич Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадалсаа, онсо шалгаржа, Улаан Одоной орденоор, «Шэн зоригой түлөө», «Дайшалхы габьяагай түлөө» медальнуудаар шагнагдаhан. Бүри hаа тэрээндэ үшөө нэгэ дурасхаалта шагнал — «Карельскын фронтын ветеран» гэhэн тэмдэг барюулагдаа. Ажалай, дайнай хүшэр хүндэ харгынуудые гаталhан энэ хүмнай мүнөө үедэ наhанайхаа амаралта гаранхайшье hаа, түрэл «Зырянский» совхоздоо туhаламжа үзүүлнэ.

Тиихэдэ Евгения Емельяновна «Эхэ-герой» гэhэн орденоор шагнагдаhан. 10 үхибүү — 7 хүбүү, 3 басага хүмүүжүүлжэ, ажабайдалай үргэн харгыда гаргаа юм. Эхын баатаршалга гээшэ энээл ха юм даа.

Н. ТЕСЛЕНКО.

Прибайкалиин район.

ЭДЭБХИТЭДЫЕ ОЛОШОРУУЛХА

«Эм домдо ородог ургамалнууд» «Жэгүүртэн шубууд—манай ханинар» гэhэн ба бусад олон стендүүд [illegible] Зал соо Тэгэдэй дунда hургуулиин hурагшадhаа гадна, багшанар, түрэлхид сугларанхай. «Байгаалиин баялиг хамгаалаял» гэhэн темээр hурагшадай конференци үнгэргэгдэбэ.

Эдир элидхэлшэд шэнжэлхы улhын шадабаритай байhанаа гэршэлбэ. Нэн түрүүн 5-дахи классай hурагша Л. Жигмитова «Ленинскэ ёhоор байгаалида хандахын түлөө» гэhэн элидхэл уншаба. «Уhа сөөрэмүүдэй ариг сэбэрэй түлөө» гэhэн элидхэл хэhэн В. Брылева Тээгдэ, Хүрбэ голнуудай hаба сэбэрлэхэ, эрье шадараарнь hөөг модо тариха талаар ябуулагдадаг хүдэлмэри тушаа тоотобо. «Улаан дэбтэрэ» оруулагдаhан ургамал, сэсэг, ан амитад тухай, зүүрье байгаалиин хамгаалга тухай С. Соболев, Н. Самбуева гэгшэд мүн лэ тодорхой баримтануудта үндэhэлэн хөөрэбэ.

Түгэсхэлдэнь биологиудай методическа нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэ Г. Е. Молокова үгэ хэлэхэдээ, байгаали хамгаалга талаар эдэбхитэдые олошоруулха хэрэг гол зорилгомнай болоно гэжэ тобшолоо hэн. Мүн hурагшадай мэргэжэлээ шэлэхэдэнь туhалха хүдэлмэридэ онсо анхарал хандуулагдаха ёhотой гэжэ тэмдэглээ.

Ж. БАДМАЕВ.

Хорин район.

ШЭНЭ АЛЬМАНАХ

Түүхын ба соёлой памятнигуудые сахин хамгаалха Бүхэроссин бүлгэм анха түрүүн 1966 ондо байгуулагдаhан юм. Тэрэ гэhээр ороной ажалшад болон олониитые энэ шухала хэрэгтэ хабаадуулхын, хүн зониие, илангаа ургажа ябаа залуу үетэниие парти болон арадай революционно, дайшалхы, ажалай ёhо заншалнуудай жэшээ дээрэ хүмүүжүүлхын тула нилээд ехэшье, аша туhатайшье хүдэлмэри ябуулжа байнхай. Мүнөө үедэ бүлгэмэй гэшүүд 20 ёод миллион хүн болонхой.

Теэд hүүлэй үе болотор ниитын энэ ехэ эмхи өөрын хэблэлгүй гэхэ гү, али саг үргэлжэ гарадаг журналгүй байгаа юм. Харин мүнөө энэ асуудал шиидхэгдэбэ. «Эсэгэ ороной памятнигууд» гэhэн нэрэтэй альманахай анха түрүүшын номер 1980 оной hүүл багта гаража, энэ патриотическа бүлгэмэй гэшүүд болон эдэбхитэдые ехээр баярлуулба.

Түүхын ба соёлой памятнигуудые сахин хамгаалха Бүхэроссин бүлгэмэй энэ альманахай нэгэдэхи номер иража үзэл. Нэн түрүүн «Капитализмын орхиhон бүхы соёл культурые абажа, тэрээндэ үндэhэлэн социализм байгуулха хэрэгтэй. Бүхы эрдэм наука, техникэ, бүхы эрдэм мэдэсэ болон искусствыень абаха. Тэрээнгүйгөөр бидэ коммунис общественэй ажабайдал байгуулжа шадахагүйбди» гэhэн В. И. Ленинэй уридшалан хэлэhэн, сэсэн мэргэн үгэнүүд түрүүшын хуудаhанда толилогдонхой. Мүн Л. И. Брежневэй энэ талаар хэлэhэн үгэнүүд эндэ баhал үгтэнхэй.

Шэнэ альманахай хэблэгдэжэ эхилhэнтэй дашарамдуулан, СССР-эй Наукануудай академиин президент академик А. П. Александров, уран зохёолшо, Социалис Ажалай Герой Л. Леонов, Советскэ Союзай Маршал, Советскэ Союзай хоёр дахин Герой В. И. Чуйков, СССР-эй арадай артист, Социалис Ажалай Герой композитор Г. Свиридов гэгшэд хани халуунаар амаршалаад, тус журналай редколлегидэ ехэ амжалтануудые үнэн зүрхэнhөө хүсэhэн байна. Тэдэнэй портредүүд, гараа табиhан факсимильень бэолагданхай.

Саашань түүхын ба соёлой памятнигуудые хамгаалха тухай СССР-эй болон РСФСР-эй Хуулинуудай үндэhөөр энэ шухала хүдэлмэри hайжаруулха тухай РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоол хуряангыгаар толилогдонхой.

Тэрэнэй hүүлээр олон тоото статья, очерк болон репортажнууд үгтэнхэй. Тэдэнэй дунда түүхын-соёлой баялигуудые сахин хамгаалха ленинскэ гол ёhонууд, Ильичэй түрүүшын памятник тухай болон бусад статьянуудые уншанабди. Улам саашань уншахадаа, Москвагай, Ленинградай, Хойто зүгэй, Волгоградай, Эрхүүгэй, Владимир, ба Суздалиин, бусад газар нютагуудай памятнигууд тухай hонирхолтой материалнуудтай танилсангаар. «Нүүдэл байдалтай арад зоной соёл болбосоролой гэршэнүүд» гэhэн Хальмагай эрдэмтэ, искусство шэнжэлдэг эрдэмэй кандидат Джангар Пюрвеевэй статья манай республикын уншагшадые hонирхуулха байха. Эндэ Монгол, Хальмаг, Буряад оронуудай эртэ урдын гэр байрын түүхэ болон удха шанар тухай hонирхолтойгоор бэшэгдэhэн байна.

Журналай хуудаhануудта гоё hайхан —үнгэтэшье, хара сагаанshье—фото зурагууд ба уран бүтээлнүүдэй буулгабаринууд толилогдонхой. Эрхим шанарай хатуу сагаан саарhан дээрэ барлагдаhан, гоё hайханаар шэмэглэгдэhэн энэ журналай бүхы уншагшадта hайшаагдаха байhаниинь лабтай.

Л. ЛОПОЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: тус альманахай гадар тала, мүн амаршалганууд харуулагдана.

С. БАЛДУЕВАЙ фотобуулгабари.

ДАХИНАА ШАНДА ХҮРТЭБЭ

Буряадай арадай поэт Николай Дамдинов үнгэрhэн жэлэй дүнгөөр «Огонек» журналай шанда хүртэбэ. Тэрэнэй «Дэлгэр hайхан сэдьхэл» гэhэн шүлэгүүдэй баглаа журналай 1980 оной гушадахи номерто толилогдоо hэн. Республикымнай мэдээжэ поэдүүдэй нэгэн Николай Дамдинов суута журналай шанда хоёрдохёо хүртэбэ гээд тэмдэглэлтэй.

Манай корр.

СПОРТ

АМЖАЛТА УРЯАЛНА

Олимпиин наадануудай болоhон жэлые манай республикын спортсменүүд, илангаяа хүнгэн атледүүд яhала ехэ амжалтатайгаар үдэшэбэ гээшэ. Уласхоорондын классай спортын мастернууд, СССР-эй суглуулагдамал командын гэшүүд П. Яковлев Т. Позднякова, Н. Виноградова, спортын мастер А. Костецкий гэгшэдэй туйлаhан амжалтаар спортдо дуратайшуул омогорхон баясана.

Спортсмен болон тренерэй асари ехэ хүдэлмэриин эдэ рекорднуудай, амжалта туйлалтануудай саана далдалагдажа байhаниинь хэндэшье мэдээжэ. Эдэ бүгэдэ манай республика дотор хүнгэн атлетикын ямараар хүгжөөгдэжэ байhанай толи гэрэл болоно бшуу.

«Спортын хатанай» түлөөлэгшэдэй туйлаhан амжалтануудые нарибшалан хаража үзэхэдэ, 1979 онойхитой сасуулбал, ехэ хубилалта болоhон байха юм. Өөhэдөөшье бодоод үзэгты. Мүнөө республикымнай дүрбэн рекорд уласхоорондын классай спортын мастерай нормативhаа дээшэ байна.

1980 ондо эхэнэрнүүдэй 19 амжалтын 13-ниинь шэнэлэгдээ. Илангаяа Надежда Виноградовагай үрэ дүнгүүд баяр түрүүлнэ. Олимпиин жэлдэ тэрэ республикын рекорднуудые 17 дахин шэнэлээ. Тэрэнэй харуулhан хоёр дүн — табан зүйлөөр (4503 очко), долоон зүйлөөр (6114 очко) — уласхоорондын классай спортын мастерай нормативhаа үлүү байха юм. 200 метрэй урилдаанда (24,2 секунда), утые харайлгада (629 сантиметр) тэрэнэй харуулhан дүнгүүд мастерай нормативууд болоно бшуу. Ингэжэ Н. Виноградова ороноймгоо суглуулагдамал командын бүридэлдэ орохо ёhоороол ороо.

3 мянган метрэй урилдаанда СССР-эй чемпионка Татьяна Поздняковагай үрэ дүнгүүд толотомо байна. Тус зайе 8 минута 37,6 секунда соо гаталаа hэн. Энэнь үнгэрhэн жэлдэ дэлхэй дээрэ эгээл үндэр үрэ дүнгүүдэй нэгэнниинь байhан юм. Татьяна дундуур зайда республикын зургаан рекорд тогтоогоо. 800 (2.2,3 минута) болон 1500 метрэй (4.0,5,2 минута) урилдаануудта туйлаhан дүнгүүдынь СССР-эй спортын мастерай нормативhаа холо үлүү байна.

Гэхэтэй хамта манай бэлигтэй бэрхэ эдэ хоёр хүнгэн атледые халажа абаха спортын мастернууд ургажа байнхай. Евгения Ситникова, Ольга Рымарева, Ирина Чекмарева, спортын мастерта кандидадууд Татьяна Калашникова, Наталья Соболева гэгшэд ехэ ехэ мүрысөөнүүдтэ илажа гарана.

Диск болон коньё шэдэлгээр эхэнэрнүүднай hүүлэй жэлнүүдтэ ехэл урагшагүйдэнэ. Мүнөө манай тренернүүд энээндэ анхаралаа хандуулха ёhотой гэжэ hанагдана.

Нёдондо жэл эрэшүүлэй туйлаhан амжалтанууд тиимэшье ехэ бэшэ. 20 рекордын оройдоол 8-ниинь шэнэлэгдээ. XXII Олимпиадада хабаадаhан Павел Яковлев эдэнэй табанайнь автор юм. Тэрэ 1500 метртэ 3 минута 36,4 секунда саг харуулаа hэн. Гадна 2000 метртэ бүхэсоюзна рекорд тогтоогоо — 5.5,5 минута.

Буряадай багшанарай институдай студент спортын мастер Александр Костецкий ороной чемпионадта 800 метртэ урилдахадаа, дүрбэдэхи hуури эзэлhэн байгаа. Мүнөө Костецкий ороной суглуулагдамал командын бүридэлдэ оруулагдаад, дабалтатай 3000 метрэй зайда хаба шадалаа туршахые бэеэ бэлдэнэ. Үнгэрhэн жэлдэ арбан зүйлөөр мастерта кандидат Николай Суворов яhала урагшатай байгаа. Тэрэ 203 сантиметр үндэрые, 15.01 метртэ гурбан алхасаар харайжа, республикын рекорд тогтооhон юм.

Хүнгэн атлетикын шэдэлгын зүйлнүүдээр эрэшүүлэй дунда тогтоогдоhон рекорднууд мүн лэ хуушаржа байнхай. Альгидас Балтушникасай диск шэдэлгээр тогтооhон рекорд — 50.96 метр — энэ жэлдэ 25 жэлэйнгээ ойе тэмдэглэхэнь. Республикын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ А. В. Горохой hургаан хүмүүжүүлhэн Н. Филатовагай, Г. Даниловагай, А. Балтушникасай туйлалтанууд ойроо хүртэшэгүй үндэр ехэ байнал. Гаhар хүсэтэй хүбүүд, басагадые олдэрэн оложо, үниинэй рекорднуудые шэнэлхын тула манай тренернүүд, мэргэжэлтэд ехээр оролдохо зэргэтэй.

Тодорхойлбол, үнгэрhэн жэлдэ хүнгэн атледүүднай ехэ амжалтатай байгаа. Гэхэ зуура, тэрэ «спортын хатанай» hула муу талые элирүүлhэн байха юм. Саашадаа Буряад орондо шэнэ нэрэнүүдэй тодоруулагдахын тула бидэ, тренернүүд, бүхы хүсэ шадалаа, эрдэм мэдэсээ элсүүлхэ ёhотойбди.

Б. МИРОМАНОВ,
бүхэсоюзна категориин судья.

ЭДЭ ФИЛЬМҮҮДЫЕ ХАРАГТЫ

Республикымнай кинотеатрнууд, Соёлой ордон болон клубуудта «Съездhээ съезд хүрэтэр» гэhэн ниитэ гаршагтай кино харалга энэ hара соо эхилэнхэй. Совет арадай туйлаhан түүхэтэ гайхамшаг үйлэ хэрэгүүд тухай хөөрэhэн уран hайханай урданай фильмүүдшье харуулагдана. Жэшээлхэдэ, «Емельян Пугачев», «Кентавры», «Аты-баты шли солдаты», «А зори здесь тихие», «Близкая даль», «Подранки», «Судьба», «Звезда надежды», мүн баримтата «Земля, где родился Ленин», «Ленин и время», «Наш Основной Закон», «Повесть о коммунисте», «Солдаты мира» болон бусад hонин hонин фильмүүд энэ үе соо табигдаха байна.

«Поезд чрезвычайного назначения» гэжэ үнгэтэ киноповесть олоной анхарал татахаар хүлеэгдэнэ. Дүлэтэ большевик-ленинец Григорий Иванович Петровскиин ажабайдалай нэгэ жэл тухай тус фильм hонирхолтойгоор хөөрэнэ. Украин арадай үнэн сэхэ хүбүүн Григорий Иванович Петровскиин бодото бэеые харуулhан кадрнууд бултанаймнай сэдьхэл хүдэлгэмэ байха. «Ленинец, ехэ үзэгөөр бэшэгдэхээр габьяатай коммунист Григорий Иванович Петровскиин хүндэлэлдэ ба дурасхаалда манай фильм зорюулагданхай», — гэжэ тус фильмын режиссер Владимир Шевченко тэмдэглэhэн байха юм. Фильмын гол рольдо МХАТ-ай актер Алексей Петренко наадана.

Мүнөө үеын Чилидэхи олон тоото концентрационно лагерьнуудай нэгэн тухай **«Санта-Эсперанса»** гэжэ фильм хөөрэнэ. «Мосфильмын» залуу кинематографистнуудай дунда операторска эрхим хүдэлмэриингөө түлөө 1980 оной шанда хүртэhэн Вадим Алимасовай фильм ехэтэ hонирхолтой байха. Латинн Америкын залуу композиторнууд Г. Кастро, А. Чамарро, Р. Сориано гэгшэдэй бэшэhэн хүгжэм онсо шэнжэ шалгарна. Режиссер Алимасов олон ондоо шэнжэ шанартай актернууд Павел Кадочников, Борислав Брондуков, Маргарита Терехова, Владимир Тихонов, Лаймонас Норейку болон бусадые фильм дотороо хамтаруулан наадхуулна.

«Мосфильм» студиин хүдэлмэрилэгшэд **«Желаю успеха»** гэhэн үнгэтэ шэнэ кинолентээ харагшадай hонорто табина.

«Старые долги» гэжэ фильм найруулан табигшадтай адли бидэ, кино харагшад, зол жаргал, инаг дуран, хүнэй өөрынгөө урда харюусалгатай байhан тухай бодомжолнобди. Гол герой Александр Кочнев (СССР-эй арадай артист Игорь Горбачёв) наhан соогоо хэhэн алдуунуудаа заhажа үрдихэнь гү?..

«Ленфильмдэ» буулгагдаhан **«Путешествие в другой город»** гэжэ фильмын гол темэнь — инаг дуран болоно. Залуу бэшэ наhатайшье hаа, гэнтэ уулзажа, бэе бэедээ дурлаhан хоёрой нюдэн дэлхэйе ондоогоор харана. Тэдэниие К. Лавров И. Купченко хоёр hайнаар гүйсэдхэнэ.

Десантна сэрэгүүдтэ алба хэжэ байhан залуушуул тухай **«Точка отсчета»** гэжэ фильм дотор харахат. Дайнай үеын байдалhаа дутуугүй хүнгэн бэшэ алба гаража байhан гурбан хүбүүдэй шэнжэ шанарнууд фильмын авторай, мүн харагшадайшье анхаралда байна.

Манай зуун жэлэй эхинэй үйлэ хэрэгүүд тухай Литвагай киностудиин **«Чертово семя»** гэжэ фильм хөөрэнэ. Үгытэй ядуу барлаг Ионас хуторай хатуу шэрүүн абаритай баян эзэн Банис гэдэгтэ олон жэл соо алба хэнэ. Эзэнэйнгээ үхэхэдэ, hамгантайнь hуужа, умбамаар зөөри соо оробошье, ондоо эхэнэртэ дуратай байhан тула жаргалаа оложо шаданагүй.

Бишыхан харагшадай hонорто **«Морозко»**, **«Завтра выйдешь?»** гэжэ фильмүүд табигданхай.

Харин оронуудай фильмүүдэй дундаhаа **«Подставная жена»** (Пакистан) **«Трудная роль»** (Инди) хоёрые нэрлэе.

Т. НИКУЛИНА,
кинопрокадай ахамад редактор.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: фильмhээ хэhэг.

ҮБЭЛЭЙ ХҮЙТЭНДЭШЬЕ...

САНА. «Труд» бүлгэмэй Түбэй соведэй зоны мүрысөөндэ хабаадахаяа манай областной соведэй эрхим бэрхэ санашад Новосибирск хото ошобо. Спортын мастерта кандидат Вячеслав Романов, аха дүүнэр Петр болон Анатолий Матушкинууд командын бүридэлдэ ороно. Саян Жамбалов, Виктор Балаганский гэгшэд эдиршүүлэй бүлэгтэ мүрысэхэ юм.

«Электромашина» заводой физкультурын хүдэлмэри эрхилдэг методист В. Романов амжалта туйлаха аабза гэжэ спортдо дуратайшуул найдана. Ушарынь юуб гэхэдэ, В. Михнигэй шанда хүртэхын түлөө шэнэ жэлэй урда тээхэнэ болоhон мүрысөөндэ тэрэ СССР-эй спортын мастер Валерий Мирошановые ахижа, түрүү hуури эзэлhэн байгаа.

БИАТЛОН. Спортын энэ зүйлөөр «Буревестник» бүлгэмэй түрүү hуури эзэлхын түлөө зоны мүрысөөн Новосибирскдэ эхилбэ. Ураалай, Сибириин болон Алас Дурна зүгэй дээдэ hургуулинуудай биатлонистнууд энээндэ хабаадана.

Энэ жэлдэ Буряадай чемпионууд болоhон спортын мастерта кандидадууд А. Шайдуров, С. Горшков, нэгэдэхи разрядтайшуул А. Сардахонов, В. Ефимов гэгшэд манай командын бүридэлдэ ороно. Эдиршүүлэй бүлэгтэ О. Романов, А. Носков мүрысэхэ юм.

КОНЬКИ. «Труд» бүлгэмэй областной соведэй түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөн «Спартагай» елүүр дээрэ үнгэргэгдэбэ. Промышленна болон барилгын предприятинуудай конькишад мүрысөөндэ хабаадаа.

Прибор бүтээлгын заводой түлөөлэгшэ — спортын хүндэтэ мастер Вячеслав Щеглатов елүүр дээрэ үниинэй гараагүйшье hаа, 500 болон 1500 метртэ илалта туйлаhан байна. Тимлюйн асбоцементын хэрэгсэлнүүдэй заводой методист А. Мисюра—хоёрдохи, прибор бүтээлгын заводhоо А. Бруднев гурбадахи hуурида гараба.

Эхэнэрнүүдэй дунда илангаяа шанга тэмсэл болобо. Буряадай мебель бүтээдэг, модо болбосоруулдаг комбинадай крановщица О. Воробьева, прибор бүтээлгын заводой хүдэлмэришэн Т. Леонова гэгшэд областной соведэй шанда хүртэхын түлөө бүхы хүсэ шадалаа элсүүлhэн, арга хабаяа гаргаhан байха юм. 500 болон 1000 метрэй зайнуудта Воробьева хэдэхэн секундаар уридлаа.

Лесотехническэ техникумэй hурагшад А. Бухольцев, О. Еремеев, 17-дохи hургуулиин hурагшад Н. Смолина, Н. Дун-Лин гэгшэд эдиршүүлэй бүлэгтэ эрхимлэhэн байна.

Улаан-Үдын прибор бүтээлгын заводой эбтэй эетэй команда дамжуулгын кубогаар шагнагдаба. БМДК-гай түлөөлэгшэд—хоёрдохи, лесотехникумэй конькишад гурбадахи hууринуудые эзэлбэ. Илагшад «Труд» бүлгэмэй областной соведэй грамотануудаар, үнэтэ бэлэгүүдээр шагнагдаа.

В. ДЕНИСОВ.

ГАИ-гай экран

Үнгэрhэн долоон хоногто Гүрэнэй автоинспекциин хүдэлмэрилэгшэд hэрижмэтэй наринаар хиналта шалгалтаяа үнгэргэжэ, харгыгаар ябаха дүрим хазагайруулха ушарнуудые элирүүлhэн байна. Энэ үе соо харгыда зургаа дахин усалта ушар боложо, 6 хүн гэмэлтэн шархатаа. Жэшээлхэдэ, январиин 16-да Зүүн Сибириин технологическа институдай бэлэдхэлэй отделениин hурагша Э. Жалсанов архиин hогтуугаар үйлсэ хүндэлэн гаража ябатараа, автомашинада дайруулаа. Тиигэжэ хүндөөр гэмэлтээ.

Харгын патрульна албанайхид рульда hогтуугаар ябаhан 52 жолоошониие бария. Заримыень нэрлэбэл, хэлхеэ холбооной управлениин автобазын жолоошон А. Н. Логинов, 145-дахи нүүдэл колонныи жолоошон В. И. Кожевин, хүүргын түмэр хэрэгсэлнүүдые бүтээдэг заводой жолоошон И. М. Андреев гэгшэд болоно.

Ниитын 130 инспектор харгыгаар ябаха дүрим сахилгын шалгалтада хабаадалсаа.

Н. СЕМЕНОВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаhанда. «Хүдөөгэй наймаалагша» — түрүү бэшэг. «КПСС-эй XXVI съездые угтуулан» — тобшо мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. «Малай үбэлжэлгэ — шанга шалгалта». «Малшадай хабаяа харуулха хаhа» — Г. Клепиковэй репортаж. «Бүхэсоюзна социалис мүрысөөн» — суглуулбари. «Түрэл орон доторнаа» — ТАСС-ай суглуулбари. Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ.

Хоёрдохи хуудаhанда. «Бүхэсоюзна социалис мүрысөөн» гэhэн юрэнхы гаршаг доро энэ хуудаhанай материалнууд ниитэлэгдэнхэй. Тэдэнэй тоодо: «Дабаанууд дабагдаа. Арга боломжонууднай үшөөл бии» — П. Махаровай статья. «Эршэнь шангадана» — М. Н. Резеповатай хэhэн хөөрэлдөөн. «Найдамтайгаар, бүтээсэтэйгээр хүдэлхэ хүсэлтэйбди» — В. Машковай корреспонденци. «Ажалдаа мүрысэн, ажабайдалдаа нүхэсэн» — материалнуудай суглуулбари.

Гурбадахи хуудаhанда. «КПСС-эй ЦК-гай проект зүбшөөн хэлэлсэнэбди». «Хүдөөгэй барилга нарижуулан hайжаруулха» — С. Хантовай статья. «Хуушан шахтын нүүрhэн» — Г. Каленых гэгшын корреспонденци. «Дуршалынь тобшологдоо» — А. Даниловай статья. «Бүмбэрсэг дэлхэйн hонин».

Дүрбэдэхи хуудаhанда. «Журналистын дэбтэрhээ». «Болгар газар дайдада болоhон уулзалганууд». «Н. Доктор Ихбен Янков» — П. Петровагай статья. «Спорт» — тобшо мэдээсэлнүүд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 10.05 — «Дуратай шүлэгүүднай». 10.35 — «Поднятая целина» — уран hайханай фильм. 2-дохи сери. 12.10 — Н. А. Римский-Корсаков. «Ород темэнүүдээр бэшэгдэhэн увертюрэ». 12.20 — Шэнэ hонин. 14.55 — Дамжуулгын программа. 15.00 — Шэнэ hонин. 15.20 — Баримтата фильмүүд. 16.15 — Л. Бетховен. Хүгжэм. 16.50 — В. Вишневский. «Оптимистическая трагедия».

Улаан-Үдэ. 17.35 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа. 18.05 — «Доро дохин баяр хүргэнэбди» — телеочерк. 18.20 — «Бидэ БАМ баринабди». 19.05 — «Ленинтэй нэгэ минута соо» — телеочерк.

Москва. 19.15 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 19.30 — «Революци тухай дуунууд». 19.50 — «Ленин в октябре» — уран hайханай фильм. 21.30 — «Время». 22.05 — Концерт. 23.05 — «Мэдээжэ аад, юрэ бусын юумэн». «Таабарига угай бэшэгүүд», «Мүнгэн бэшхүүрнүүд. 23.40 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 17.35 — «Харюусагты, горнистнар!». 18.05 — «Бултадаа — эбтэй бүлэ» 18.30 — «Эрдэм наукын хүгжэлтэ». «Узбегэй ССР-эй Наукануудай академи.

Улаан-Үдэ. 19.15 — Сонсхолнууд. 19.25 — «Агитаторнууд болон политинформаторнуудта туhаламжа».

Саган үнэрил

Мүнөөдэр бага үүлэтэй байха, зарим нютагуудта манан унаха. Зүүн-хойноhоо секундын 2—7 метр хүсэтэйгөөр hалхилха. Үдэртөө 25—30, зарим районуудта 20 градус хүрэтэр хүйтэн болохоор хүлеэгдэнэ.

Улаан-Үдэдэ сэлмэгшэг байха, hулаханаар hалхилха. Үдэртөө 27—29 градус хүйтэн болохо.

Январиин 22—23-да сэлмэг байха. Зүүн тээhээ секундын 3—8 метр хүсэтэйгөөр hалхилха. hүниндөө 32—37, зарим нютагуудта 22—27, хойто болон Хориин районуудта 38—44 градус хүйтэн хонохо. Үдэртөө 24—29 градус хүрэтэр хүйтэрхэ хараатай.

УНШАГТЫ hОНИРХОХОЛ БАЙХАТ

БОРОДИНСКА hОЛИР

Москвадахи А. Е. Ферсманэй нэрэмжэтэ минералогическа музейдэ табигдаhан бороотор шулуунай түгдэрхэй 1812 оной Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үйлэ хэрэгүүдтэ тэхэрюулнэ. Энэ зүйл юрэ бусын ушартай холбоотой юм.

...Ородой арми Бородинодохи дайн байлдаанда бэлдэжэ байба. 1812 оной сентябриин 6-най hүни Горки тосхон шадар бэхилэлгэнүүд хэгдэжэ байгаа. hолирой галта мүр сарaa огторгойн уудамаар үлөөдэжэ, ямаршьеб юумэнэй хажуудань дүтэхэнэ газарта унахые харуулда зогсоhон хүн обёороо бэлэй. Байсаамжалхада, 300 грамм шэгнүүртэй шулууе солдат абажа, тэрниие артиллериин ротын командир майор Дитерихсдэ дамжуулаа hэн ха. Шанга тулалдаанай урда тээ огторгой тэнгэриhээ унаhан шулуун юрэндэг муутай юумэн болоно гэжэ тоолоод, тэрээн тухай нэгэшье хүндэ хэлээгүй hэн.

Энэ шулуун удаан саг соо Дитерихсын бүлын гэртэ хадагалагдаад, имагтал 1890 ондо тэрэниие Россин Наукынуудай академидэ дамжуулан үгэhэн байгаа. Мүнөө Бородинска hолирой гол хубинь Ленинградтахи горно институдта хадигалагдана.

АКРОБАТ-ШЭЛҮҮhЭН

Хабаровска хизаарай Биробиджанай районд болоhон харгы замай-транспортын аюул усалай гэмтэн хэhээгдэнгүй үлэбэ. ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэд гүрим эбдэгшын «Запорожец» автомашина дээрэ үлөөhэн мүр сараае обёорhон байгаа. Шэлүүhэн энэ аюул усалай гэмтэн байба.

Электрик В. Молоносов Биробиджанда дүтэ шадар оршодог Валдгейм тосхонhоо город ошохоёо үдэшэлэн тээ бусажа ябаба. Гэнтэ харгын годиродхо дээрэ машинынь гэрэлдэ мантан томо миисгэй ороод, хайшаашье гаража ядан, hахы hалаг гүйжэ ябаба. Жолоошоной машинаяа эрид зогсоогоошье hаань, шэлүүhэн бүри шуран солбон байhанаа харуулаа. Тэрэ дээрэ hүрөөд, машинынь капот дээрэ зайдалан hуушаба. Тиин «Запорожецой» харгын далан дээрэ гаража тогтохотойнь сасуу, шэлүүhэн hүрэжэ буугаад, ой руу үгы болошоо hэн.

Шэлүүhэн хүн зоной ажаhуудаг hуурин тосхондо ехэ дүтэлдэггүй гээшэ. Боро хараанаар гүрөөhэ агнахаяа гараhан аад, мүрыень даха дахаар, ойлгомторгүй айлнуудта дүтэлжэ ерэhэн байгаа бшуу. Аюулда орохо болоходоо, тэрэ шуран солбоноо харуулhан байха юм.

ХАРА ХАДЫН НЮУСА

Эртэ урда сагта Псковско областиин урда хубида ажаhуухан үгсаатанай металлургическа «заводые» Ленинградай археологууд олоо. Братиславска нуурай дэргэдэхи хадын ямаршьеб үдхэн хара үнгэтэй байhанда нютагай хүн зон үнихэнэй анхардаг юм. Эгээл имэhээ тэрэ Хара хада гэжэ нэрлэгдэдэг.

Үнгэрэгшэ зун Эрмитажай археологическа экспедици өөрсэ шухаг нээлтэ хэбэ. Ойгон сэhээнь, түмэр хайлуулгын үйлэдбэриин метр шахуу зузаан үлэгдэлнүүдээр энэ хада хушагданхай байба бшуу. 3 мянга шахуу жэлэй урда тээ эндэ түмэр хайлуулдаг байhыень олдоhон шулуун хэhанууд элирхэйлэн батална.

— Энэ нээлтэ ороной баруун-хойто хубиин экономическа түүхэ тухай манай эрдэм мэдэсые нэмэнэ, — гэжэ экспедициин хүтэлбэрилэгшэ А. Микляев мэдээсэбэ. — Шулуун зэбсэгтэ үеын эртын шатада хабаатай металлургическа нэгэшье түб Псковщинын урда хилэнүүдhээ Балтикын эрьенүүд хүрэтэрхи газар дайда дээрэ мүнөө болотор мэдээжэ бэшэ байгаа юм. Юрэдөөл, тэрэ үеын айхабтар ехэ үйлэдбэритэй ушарба гээшэ хабди. Тэрэ 1500 шахуу дүрбэлжэн метр талмай эзэлнэ.

АРХЕОЛОГУУДАЙ НЭЭЛТЭНҮҮД

Инкэнүүдэй урда тээхи үеын хүүр Перугай Сельвэдэ олдобо. Эдэ хүүрнүүд 3500 жэлэй урда тээхи үедэ хабаатай хэбэртэй. Энэнь түүхэдэ айхабтар ехэ удха шанартай байна. Амазонско хүнэй яагаад бии бололгын ба. хүгжэлтын нюусануудые элирүүлхэ арга олохо юм.

Перугай соёлой национальна институт научна экспедицинүүдые тиишэнь эльгээбэ.

Вулканай лавада дарагдажа, үгы болоhон Гумма префектурадахи Камахара-Мура тосхондо малталгануудаа Японой эрдэмтэд үргэлжэлүүлхээр. 1783 ондо Асама вулканай тэhэрхэдэнь, энэ тосхондо ажаhууhан 480 хүн бултадаа хосоронhалаhан байгаа.

Нёдондо жэл энэ тосхондохи hүмын шулуун табсангуудта малталгануудые хэхэ үедөө хоёр хүнэй бэе олохон байха юм.

(ТАСС).

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. ЛЕНИНА, 35, редактор—2-54-54, приемная —2-54-93, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-60-91, [illegible] —2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, [illegible] —2-34-05, перевод—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-35-95, машинное бюро—2-57-63, фотолаборатория—2-33-61, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли. Н-00335. Заказ № 17. Индекс 5901.